

Společně proti islámu: spolupráce drážďanské Pegidy s českým protiislámským hnutím*

Vendula Prokúpková**

Abstract /

Together Against Islam: The Cooperation Between Pegida Dresden and The Czech Anti-Islam Movement

The article deals with the cooperation between the Czech anti-Islam movement and the German Pegida movement as a case of coalition building in social movements. The article is based on the results of research conducted by the author from October 2015 to November 2016 using combined methods of participant observation, semi-structured and structured interviews and document analysis. The text describes the development of the relationship between several Czech anti-Islam organizations and Pegida Dresden, focusing mainly on the cooperation between the Czech „Blok proti islámu“ (BPI, Block Against Islam) and the organizational team of Pegida Dresden. The author explains the emergence and success of the cooperation between BPI and Pegida Dresden as a result of three factors facilitating coalition-building in social movements, which were described by previous studies on this topic (e.g., Staggenborg, 1986; Van Dyke, McCammon (eds.), 2010). These factors are the presence of a commonly perceived threat, a lack of ideological disputes and abundance of resources accompanied with the benefits of resource-sharing at the same time. Finally, the author offers an explanation for the final break-up of the cooperation, in which social ties among activist played a decisive role.

Keywords /

Social movement coalition, anti-Islam movement, Pegida, Czech Republic, Germany

---

* Tento článek vznikl v rámci projektu Specifického vysokoškolského výzkumu Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd UK č. 260 461/2017, Zájmy, moc a instituce v politickém rozhodování.

** Mgr. Vendula Prokúpková, Institut politologických studií, Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova, U Kříže 8, 158 00 Praha 5. E-mail: vendula.prokupkova@fsv.cuni.cz

Úvod

Když se 18. prosince 2014 před úřadem vlády sešlo asi 300 lidí vyjádřit svá stanoviska v otázce přijetí syrských dětí a jejich rodin, odpůrci přijetí představovali v davu menšinu (ČTK, 2014). Zatímco se v sousedním Německu dařilo rostoucímu hnutí *Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes* (Pegida, „Vlastenečtí Evropané proti islamizaci Západu“) v rámci pravidelných pondělních demonstrací (tzv. „večerních procházek“) mobilizovat tisíce osob, v České republice byla představa velkého protiislámského a protimigračního hnutí ještě před koncem roku 2014 stěží představitelná. Avšak jen o několik týdnů později dokázala do té doby převážně na internetu působící platforma *Islám v České republice nechceme* (IvČRN) mobilizovat stovky občanů a další tisíce příznivců se přihlásili k její podpoře prostřednictvím sociálních sítí. Podobně se problematika islamizace a migrace stala na začátku roku 2015 předmětem politické mobilizace několika, především menších, politických stran a hnutí (jako např. *Dělnická strana sociální spravedlnosti*, *Úsvit přímé demokracie*¹, *Národní demokracie* atd.) a ve stejné době také vznikala řada dalších neformálních on-line platform a aktivistických skupin (např. *Pegida Česko*, *Naštvané matky*, *Za naši kulturu a bezpečnou zem* atd.).

V rámci českého protimigračního a protiislámského hnutí docházelo od počátku ke tvorbě koalic. Jednalo se o koalice mezi formálními a neformálními protiislámskými organizacemi, ale i o jejich kooperaci s politickými stranami. Některým z nich se podařilo s většími či menšími úspěchy navázat i spolupráci do zahraničí. Z tohoto hlediska hraje významnou roli právě německé hnutí Pegida. Jak se pokusím ukázat níže, hnutí Pegida, které vzniklo v roce 2014 v Drážďanech, představovalo pro české protiislámské hnutí jeden z významných zahraničních vzorů. Organizační tým drážďanské Pegidy² se po určité období rovněž stal významným partnerem nejvýraznější protiislámské organizace u nás – *Bloku proti islámu* (BPI).

Navzdory relativní četnosti politologických a sociologických prací věnovaných protiislámskému hnutí v České republice (e.g. Mrva, 2014; Mareš et al., 2015; Dizdarevič, 2016; Hrdina, 2016; Rosůlek et al., 2017), německé Pegidě (e.g. Dostal, 2015; Geiges, Marg & Walter, 2015; Vorländer, Herold & Schäller, 2016; Patzelt & Klose, 2016, Virchow, 2016) či transnacionalizaci evropského protiislámského hnutí (e.g. Berntsen & Weisskircher, 2016; Meyer, Storck et al., 2015), nebylo dosud téma přeshraniční spolupráce drážďanské Pegidy a českých protiislámských a protimigračních subjektů podrobněji zpracováno.

Následující text shrnuje výsledky výzkumu spolupráce českého protiislámského hnutí a drážďanské Pegidy, který probíhal od října 2015 do listopadu 2016. Hlavní otázky, které si výzkum kladl, zní: „Proč byla spolupráce mezi drážďanskou Pegidou a českým protiislámským hnutím navázána a jakých českých protiislámských organizací se týkala?“, „Jak se tato spolupráce vyvíjela a co bylo jejím předmětem?“ a „Proč a za jakých okolností byla tato spolupráce ukončena?“

Van Dyke a McCammon (2010a; 2010b) uvádí několik faktorů, které podporují vznik koalic v sociálních hnutích. Jsou jimi především sdílená ideologie a změna politického kontextu

ve smyslu přítomnosti nové hrozby (např. snížení výdajů na sociální politiku, omezení práv určité skupiny) nebo nových příležitostí (například demokratizace režimu). Dalšími faktory může být dostatek zdrojů či existence předchozích sociálních vazeb mezi členy jednotlivých organizací. Jak ukázaly například studie Pauline P. Cullenové (2004) nebo Arunase Jusky a Boba Edwardse (2004), na základě některého nebo kombinace těchto faktorů lze vysvětlit i vznik transnacionálních koalic v rámci sociálních hnutí. Poslední z hlavních otázek výzkumu je: „Je možné vysvětlit vznik spolupráce drážďanské Pegidy s organizacemi českého protiislámského hnutí na základě některého (či kombinace) těchto faktorů?“

V první části textu nejdříve uvedu definici pojmů „islamofobie“ a „protiislámské hnutí“, představím vybrané teorie vzniku koalic v sociálních hnutích a stručně popíšu historii českého protiislámského hnutí a německého hnutí Pegida. Druhá část textu se pak bude věnovat vývoji vztahů mezi českým protiislámským hnutím a drážďanskou Pegidou: od prvotní recepce hnutí Pegida českým protiislámským hnutím a snah o založení autorizované odnože Pegidy v České republice na začátku roku 2015, přes navázání kontaktů mezi BPI a drážďanskou Pegidou v říjnu 2015 a zahájení vzájemné spolupráce, založení společného projektu platformy Pevnost Evropa v lednu 2016, až po faktické ukončení spolupráce v druhé polovině roku 2016. V druhé části textu se rovněž budu věnovat potenciálním překážkám spolupráce mezi BPI a drážďanskou Pegidou.

1 / Metody výzkumu

V rámci výzkumu byly kombinovány metody analýzy dokumentů, analýzy strukturovaných a polostrukturovaných interview a zúčastněného pozorování na demonstracích a veřejných shromážděních s protimigrační a protiislámskou tematikou v ČR a v Německu. Kombinace těchto metod byla zvolena za účelem zajištění různých zdrojů dat, a tak i zvýšení validity výzkumu (Drulák, 2008: 26). K analýze dokumentů (webových stránek, periodik, zpráv) a interview byla využita metoda kódování (Pierce, 2008: 242n). Obdobně byly analyzovány i přepisy audiovizuálních záznamů pořízených badatelkou během zúčastněného pozorování na demonstracích či veřejně dostupných záznamů publikovaných na serveru www.youtube.com.

V průběhu výzkumu bylo vytipováno 15 případných informátorů z BPI, Úsvitu-Národní Koalice, Pegidy Česko a drážďanské Pegidy. Jako první byli osloveni čeští aktivisté, kteří se v roli řečníků účastnili demonstrací Pegidy. Dále byli osloveni zástupci Pegidy, které autorka identifikovala během jejich návštěvy akcí organizovaných českou protistranou. K vytipování zbývajících informátorů došlo metodou sněhové koule, kdy se autorka přímo dotázala svých informátorů na doporučení dalších osob, kteří by mohli poskytnout relevantní informace o spolupráci BPI a drážďanské Pegidy nebo o Pegidě Česko. 12 z vytipovaných informátorů se podařilo kontaktovat, přičemž s uskutečněním rozhovoru souhlasilo pouze pět z nich.³ Dva informátoři byli v době konání výzkumu aktivní v prostředí organizačního

týmu drážďanské Pegidy, zbývající tři informátoři byli politicky aktivní v rámci BPI (a případně také IvČRN) a později buď v rámci *Bloku proti islamizaci* (BPI) nebo *Alternativy pro Česko*.

Zúčastněné pozorování proběhlo na několika akcích s protimigrační a protiislámskou tematikou pořádaných BPI, Blokem proti islamizaci a Úsvitem (Praha 28. 10. 2015, Praha 17. 11. 2015, Praha 6. 2. 2016, Praha 1. 5. 2016, Most 28. 9. 2016 a Praha 17. 11. 2016) a na demonstraci Pegidy konané 25. 1. 2016 v Drážďanech. Autorka během těchto demonstrací zaujímala roli pozorovatele jako účastníka (Hendl, 2005: 191). Identita autorky byla pro většinu účastníků protestu skryta, odhalena byla pouze v případech oslovení potencionálních informátorů. Během účasti na demonstracích autorka zaznamenávala jména řečníků a nahrávala jejich projevy a sledovala reakce davu na ně. Pozornost byla dále kladena především na obsah transparentů nebo hesla vykřikovaná demonstrujícím davem. Vedle audionahrávek byl na demonstracích pořizován fotografický materiál a další poznatky např. o průběhu akcí nebo chování účastníků protestu zaznamenávány formou terénního deníku.

Při výzkumu byla rovněž využita data z předchozích zúčastněných pozorování autorky na akcích s protimigrační a protiislámskou tematikou z let 2015 a 2016.⁴

2 / Islamofobie a protiislámské hnutí

Sociální hnutí představují od zhruba 70. let 20. století významnou oblast multidisciplinárního výzkumu v sociálních vědách (Della Porta & Diani, 2006: 1). Jmenovat lze například práce Charlese Tillyho (1978; Tilly & Wood, 2013), Alaina Touraine (1983), Davida Snowa (2013), Donately Della Porta (Della Porta & Rucht, 1991; Della Porta & Diani: 2006; Della Porta, 2014), Sidney Tarrova (2005) a dalších. Z českého prostředí se pak jedná především o práce Radima Marady (2003), Ondřeje Císaře (2008), Jiřího Navrátila (2016) nebo Petry Vejvodové (2014).

Sociální hnutí je možné definovat jako „*kolektivní jednání, skrze které dotčené kolektivity vyjadřují své rozhořčení nebo stížnosti a vyvíjí tak tlak na příslušné autority za účelem zajištění specifických nároků nebo požadavků*“ (Snow, 2013: 1200). Pro sociální hnutí je příznačná angažovanost v konfliktu s jasně definovanými oponenty, husté, ale neformální síť interakcí mezi aktéry a sdílení určité kolektivní identity (Della Porta & Diani, 2006: 20-22).

Protiislámské hnutí lze v tomto smyslu definovat neformální síť vzájemně interagujících individuálních a organizovaných aktérů (politických stran, protiislámských organizací), stojících v opozičním vztahu vůči společně identifikovaným oponentům. V případě Pegidy i českého protiislámského hnutí představují tyto oponenty radikální islamisté, muslimové, resp. islám obecně či liberálně smýšlející opozice. Identita těchto hnutí se odvolává na společné národní, sekulární či naopak kulturně-náboženské kořeny. Požadavky těchto hnutí se pak týkají zvýšení bezpečnostních opatření proti islámským radikálům, ochrany křesťanských kulturních hodnot, ochrany sekulární společnosti, odnětí nebo regulace náboženských práv

a privilegií islámského náboženství, omezení vlivu levicově liberálních agend v rámci státní správy, neziskových organizací propagujících multikulturalismus, případně Evropské unie atd.

Vzhledem k určitému terminologickému zmatení pokládám za vhodné nejprve definovat pojem „islamofobie“. Jednu z nejnámějších definic islamofobie přinesl britský think-tank The Runnymede Trust (Conway, 1997: 4), který ji charakterizoval jako „neodůvodněnou nenávist vůči islámu“, jejímiž praktickými důsledky jsou nespravedlivá diskriminace jednotlivých muslimů a jejich komunit a jejich vyloučení z hlavních politických a sociálních záležitostí. V rámci následné akademické diskuse se však zrodila i řada alternativních definic islamofobie.

Jednu z nich nabízí např. Allen (2010, 187-190), podle kterého lze islamofobii definovat jako ideologii, která negativně situuje islám a muslimy jako Druhého, jako „nás“ problém, přičemž tato představa může nabývat různých forem a může mít různé reálné dopady. Tyto ideologické významy „islámu“ nebo „muslimů“, na kterých islamofobie spočívá, však nejsou postaveny jen na nepravdivých konstrukcích, spíše je jedná o směs reflektivního a konstruovaného, pravdivého a nepravdivého, reprezentací a zkrácených představ. Důsledkem islamofobie je podobně jako u rasismu sociální vyloučení a další formy diskriminace.

Zatímco se velká část sociálních hnutí utvářela v podmínkách nových příležitostí (v tomto smyslu se jedná především o změny politického prostředí, které se například v souvislosti s demokratizací stává více receptivní pro požadavky hnutí), někdy se sociální hnutí objevují v reakci na hrozbu či ohrožení (Van Dyke, 2003). V některých případech se může jednat o kombinaci obou těchto faktorů (Almeida, 2015). Podle Charlese Tilliho (1978, 133-135) představují hrozby a příležitosti základní faktory vzniku kolektivního jednání, přičemž přítomnost hrozby ztráty moci či zdrojů obecně podněcuje vznik kolektivního jednání rychleji a snadněji než vyhlídka příležitosti získání nových.

3 / Koalice v rámci sociálních hnutí a faktory jejich vzniku

Podle Nelly Van Dyke a Holly McCammon (2010a: xii) nelze sociální hnutí redukovat na homogenní entity, namísto toho je lepší je nahlížet jako organizační shluky či koaliční sítě. Velká část, ne-li většina sociálních hnutí jsou totiž tvořena spojením konkrétních organizací uvnitř sociálních hnutí. Mluvíme-li o vztazích mezi českým protiislámským hnutím a hnutím Pegida, hovoříme tak spíše o vztazích mezi jednotlivými protiislámskými organizacemi.

Koalice v rámci sociálních hnutí vznikají tehdy, jakmile dvě a více organizací uvnitř sociálních hnutí zahájí spolupráci na společném úkolu. Tato spolupráce může být krátkodobá i dlouhodobá a může se týkat jednoho dílčího projektu nebo celé řady projektů a aktivit (Van Dyke & McCammon, 2010a: xiv-xv). Za účelem dosažení určitého cíle dochází mezi organizacemi sociálních hnutí k výměně a sdílení zdrojů. Pro zahájení a trvání spolupráce

mezi dvěma organizacemi je tak důležitá kalkulace nákladů a benefitů. Pakliže participace může přinést potřebné zdroje a know-how, mohou se rozhodnout pro navázání spolupráce (Van Dyke, 2013: 205). Dynamika koalic v sociálních hnutích je podobná jak u případů spolupráce na národní úrovni, tak na úrovni transnacionální (Meyer & Corrigal-Brown, 2004 In: Tarrow, 2005: 164).

Na problematiku koalic v sociálních hnutích se v minulosti zaměřila celá řada výzkumů (e.g., Staggenborg, 1986; Van Dyke, 2003; Van Dyke & McCammon (eds.), 2010; McVeigh, 2014; Cullen, 2005; Juska & Edwards, 2005). Tyto studie identifikovaly několik hlavních faktorů, které ovlivňují jejich formování. V první řadě se jedná o sdílené ideologie, identity a zájmy. Pakliže organizace usilují o podobné politické cíle a mají podobnou vizi sociální změny, eliminuje se tím jedno z rizik neúspěchu kooperace (Roth, 2010: 103). Nella Van Dyke (2003) ve svém výzkumu spolupráce mezi organizacemi sociálních hnutí amerických studentů například zjistila, že organizace s širším ideologickým zaměřením spíše inklinují k navázání spolupráce než organizace, které jsou zaměřené monotematicky. Přestože sdílená ideologie představuje jeden z důležitých faktorů kooperace, ne vždy ale dochází mezi podobně ideologicky zaměřenými organizacemi ke tvorbě koalic (Della Porta & Diani, 2006: 24). Na druhou stranu, sdílené soubory přesvědčení, hodnot, identit či strategických cílů mohou být samy o sobě dostačujícím důvodem k tvorbě aliance mezi dvěma organizacemi (Van Dyke & McCammon 2010b: 310).

K formování koalic mezi organizacemi rovněž může docházet v reakci hnutí na změnu politického prostředí. Staggenborg (1986) například ve svém výzkumu amerického „pro choice“ hnutí zjistila, že k tvorbě koalic mezi organizacemi docházelo spíše v podmínkách výjimečných příležitostí nebo hrozeb. Podle Staggenborg (1986: 388) je dále formování koalice více pravděpodobné v případech, kdy jednotlivé organizace nedisponují dostatkem zdrojů, aby mohly využít příznivých změn politického kontextu nebo naopak zareagovat na nové hrozby anebo v případě, když participace v koalici zároveň nebrání organizaci uchovat si zdroje pro svůj vlastní taktický postup.

Van Dyke a McCammon (2010a: xii) uvádí ještě další faktor, který může v kombinaci s dalšími podněty podpořit tvorbu koalice mezi organizacemi v sociálních hnutích. Jedná se o předchozí vazby mezi členy jednotlivých organizací. Jestliže změna politického kontextu může inspirovat organizace k tomu, aby se otevřely spolupráci, předchozí sociální vazby mezi členy mohou být rozhodující pro výběr, s kým bude spolupráce nakonec navázána.

4 / Protiislámské hnutí v ČR

První subjekty zastávající protiislámské postoje a aktivity se v rámci České republiky objevují již od 90. let. Protiislámská témata však zpočátku nepředstavovala hlavní zdroj jejich politického profilování (Mareš, 2016: 84-85), taktéž nešlo hovořit ani o vzniku protiislámského hnutí. V roce 2005 představoval důležitý milník vznik serveru *Eurabia.cz*, který se

velmi kriticky věnuje tématům spojeným s muslimy a islámem. Později ho doplnily i další monotematicky zaměřené servery. V roce 2009 vznikla facebooková skupina *Islám v České Republice nechceme* (IvČRN), která po následující léta sloužila jako hlavní báze, kolem které se formovalo české protiislámské hnutí. IvČRN bylo od počátku personálně propojené s platformou *Czech Defence League*, která byla inspirována britskou *English Defence League* (Mrva, 2014). Původně internetové platformy IvČRN a *Czech Defence League* v roce 2012 založily spolky, které v roce 2014 získaly registraci oficiální status (Justice.cz, 2017a; 2017b).

Na podzim 2014 získalo IvČRN mediální pozornost peticí proti přiznání zvláštních práv českým muslimům. Ústředí muslimských obcí mohlo v září 2014, tedy 10 let od své registrace, po splnění určitých podmínek tato práva poprvé oficiálně nárokovat. IvČRN také vypracovalo návrh novely církevního zákona, která by podle autorů měla „zabránit šíření radikálních myšlenek“ (ČTK, 2015a). Podle tohoto návrhu by zvláštní práva mohla být přiznána pouze takové registrované církvi, která „nevzbuzuje důvodnou obavu, že ohrožuje zahraničně politický zájem České republiky, ani nezakládá důvodné podezření, že ohrožuje veřejný pořádek nebo národní bezpečnost“ (IvČRN, 2015b). Návrh na novelu zákona podle předlohy vypracované IvČRN v dubnu 2015 předložilo v poslanecké sněmovně opoziční hnutí Úsvit přímé demokracie. Návrh byl v poslanecké sněmovně zamítnut v prvním čtení.

Na přelomu roku 2014 a 2015 začala popularita spolku IvČRN stoupat, tento vzestup byl podle pozorování autorky textu patrný z jednak z narůstajícího počtu účastníků na veřejných shromážděních s protiislámskou tematikou spolupřátaných IvČRN a dále z rostoucí popularity spolku na sociálních sítích⁵. Jedno z možných vysvětlení tohoto vývoje nabízí Pratt a Woodlock (2016), kteří v souvislosti s hrozbou radikálního islamismu hovoří o zastíňování mírumilovných výkladů islámu konstrukcí jednotného obrazu muslimů jako šířitelů nenávisti vůči jinověrcům. V kontextu postupu tzv. Islámského státu a teroristických útoků v Evropě je tak v letech 2014 a 2015 Islám protiislámskými aktivisty představován jako akutní a rostoucí hrozba pro západní demokratickou společnost, přičemž právě hrozba ztráty moci a zdrojů je spouštěčem rychlé reaktivní mobilizace.

Na začátku roku 2015 se hnutí IvČRN úspěšně dařilo mobilizovat i mimo virtuální prostředí. 16. ledna 2015, několik dní po teroristickém útoku na redakci francouzského časopisu *Charlie Hebdo*, uspořádalo IvČRN na Hradčanském náměstí v Praze shromáždění, kterého se podle odhadů autorky zúčastnilo až 2000 osob.⁶

Skrze kritiku islámu a protiislámská stanoviska se ve stejnou dobu nově začala profilovat i řada, především menších, politických stran a hnutí⁷, přičemž některé z nich navázaly spolupráci buď s IvČRN nebo s některými nově vznikajícími platformami zaměřenými proti islámu a migraci⁸. Projevy islamofobie se rovněž začaly v rostoucí míře projevovat i v rámci krajně pravicové scény, kde islamofobie začala nahrazovat doposud dominantní téma antickanismu (Ministerstvo vnitra ČR, 2015).

V dubnu 2015 byl oficiálně zaregistrován spolek BPI, který sdružil aktivisty IvČRN s dalšími osobami aktivními v rámci protiislámského hnutí.⁹ Navzdory skutečnosti, že se založením BPI podařilo sjednotit část protiislámského hnutí, zdaleka nelze hovořit

o jednotnosti hlavních subjektů české protiislámské politiky. Důvodem této nejednoty byly především neshody mezi Úsvitem a hnutím *Svoboda a přímá demokracie* (SPD), které se od Úsvitu odštěpilo.¹⁰ Podle analýz Ministerstva vnitra (2016: 11) byla dalším důvodem nejednoty českého protiislámského hnutí tendence některých stran a protiislámských organizací distancovat se od krajní pravice. Stanovisko odmítající spolupráci s extrémně pravicovou Dělnickou stranou sociální spravedlnosti nebo Národní demokracií potvrdili v rozhovorech i dva bývalí členové BPI (Respondent BPI 1, 2016; Respondent BPI 2, 2016).

Jedním z projevů zmiňované nejednoty byla například skutečnost, že se v Praze u příležitosti některých svátků a významných dnů konalo ve stejný okamžik několik protiislámských shromáždění současně. V průběhu roku 2015 tedy bylo možné sledovat na poli českého protiislámského a protimigračního hnutí několik v čase se proměňujících koalic. Zatímco IvČRN a posléze BPI se od počátku přikláněly především ke spolupráci s Úsvitem (v září 2015 se Úsvit a BPI spojují za účelem společné kandidatury ve volbách), SPD po určité období roku 2015 kooperovala s ND zastoupenou Adamem B. Bartošem. Členy předsednictva ND však bylo možné spatřit i na několika protiuprchlických demonstracích DSSS. Jisté specifikum představují aktivisté kolem Lucie Haškové a facebookové skupiny *Za naši kulturu a bezpečnou zemi*, na jejichž veřejných akcích bylo možné v roce 2015 zahlédnout aktivisty BPI i předsedu SPD Tomia Okamuru. Aktivisté kolem Lucie Haškové později navázali úzkou spolupráci s ND.

Ministerstvo vnitra (2016: 8) evidovalo za rok 2015 celkem 60 akcí a z toho 34 demonstrací a shromáždění, která pořádala protimigrační a protiislámská uskupení. Jako vrchol mobilizace českého protiislámského a protimigračního hnutí lze považovat události 17. listopadu 2015, kdy se jen v Praze během jednoho dne konaly 4 shromáždění s protiislámskou a protimigrační tematikou, kterých se dohromady účastnili tisíce demonstrantů. Svým rozsahem se akcím ze 17. listopadu později vyrovnala pouze série demonstrací proti islámu a migraci z 6. února 2016.

V lednu 2016 stál BPI u založení mezinárodní platformy sdružující evropské protiislámské a protimigrační strany a organizace, nazvané *Pevnost Evropa* (více k tomuto tématu níže). V únoru 2016 ohlásil Úsvit spojení s BPI v jeden subjekt. Ministerstvo vnitra však změnu na „Úsvit s Blokem proti islámu“ nepovolilo. Nový název v kombinaci s programovými tezemi by prý podle vyjádření Ministerstva vnitra mohl „vzbuzovat přesvědčení, že cíle strany směřují k popírání rovných práv a svobod občanů vyznávajících islám“ (ČTK, 2016).

Následující vývoj aktivit českého protiislámského a protimigračního hnutí poznamenaly vnitřní spory v rámci BPI, který na konci dubna 2016 vypověděl koaliční smlouvu s Úsvitem a následně se rozpadl (k otázce dalšího vývoje po rozpadu BPI níže). Mobilizační potenciál jednotlivých organizací se v průběhu roku výrazně snížil a aktivity protiislámského a protimigračního hnutí se přesunuly spíše do virtuálního prostoru. Důvodem útlumu veřejných aktivit mohla být jednak již zmíněná fragmentarizace protiislámských a protimigračních subjektů. Další možné vysvětlení spočívá v utlumení zdánlivé aktuálnosti témat (a tím dočasných hrozeb), která těmto subjektům pomáhala k mobilizaci veřejnosti: v letech 2015 ani 2016 nedošlo v rámci České republiky k významnému navýšení žádostí o mezinárodní

ochranu¹¹, od druhé poloviny roku 2015 například také klesá průměrný měsíční počet zjištěných případů nelegální migrace¹².

5 / Vznik a vývoj hnutí Pegida

Hnutí *Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes* (Patriotičtí Evropané proti islamizaci Západu, zkráceně Pegida) vzniklo na podzim 2014 jakožto původně neformální uskupení několika osob z Drážďan a blízkého okolí na sociální síti Facebook. Jeho počátek se datuje k 11. říjnu 2014, kdy došlo k založení uzavřené facebookové diskuzní skupiny, která sloužila jako platforma pozdějšího organizačního týmu Pegidy (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 5; Pfahl-Traughber, 2016: 155).

Na základě obsahu později zveřejněných pozičních dokumentů¹³ lze říci, že se jádro požadavků hnutí dotýká především otázek přistěhovalectví a azylové politiky, dále pak vnitřní bezpečnosti a vybraných témat zahraniční politiky (viz. Pegida, 2014; Pegida, 2015b; Bachmann, 2015a). Společně s těmito požadavky je artikulována obava z údajné „islamizace“, respektive ohrožení západní kulturní identity, která je postavena na židovsko-křesťanském kulturním dědictví (Pegida, 2014). Dosavadní výzkumy tohoto hnutí rovněž ukázaly na silnou nespokojenost účastníků demonstrací Pegidy s politickou reprezentací a fungováním politického systému Spolkové republiky Německa jako takového (Patzelt & Klose, 2016: 279; Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 67; Walter, 2015), která je dále provázána silnou nedůvěrou ve veřejnoprávní a soukromá média (Finkbeiner et al., 2016; Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 67; Walter, 2015).

Přestože české protiislámské hnutí a Pegida sdílí některé ideové aspekty a cíle, předpoklady a důvody vzniku Pegidy je třeba chápat ve specifickém kontextu Spolkové republiky Německa a jeho spolkové země Saska, kde hnutí dosáhlo největšího úspěchu. Tyto předpoklady je možné chápat na několika rovinách. Podle Wernera J. Patzelta a Joachima Klose (2016: 482) lze v nejširší rovině hovořit o dvou hlavních problémech, které vznik Pegidy reflektoval: po dlouhou dobu nedostatečně regulovaném přistěhovalectví a s tím spojenou jistou bezradností ohledně otázky existence vlastní německé, potažmo evropské kultury, která by představovala základní bázi integrační politiky.

Na další úrovni analýzy předpokladů vzniku Pegidy stojí specifický kulturní a socio-politický kontext spolkové země Saska a určité charakteristiky dotýkající se jeho hlavního města Drážďan. Vorländer, Herold a Schäller (2016: 143-5) hovoří o specifickém „etnokulturním centrismu“ Saska, konzervativním důrazu na vlastní kulturu a tradice a s tím spojeného kulturního sebevědomí, které přetrvávalo i po dobu trvání režimu Německé demokratické republiky. Patzelt a Klose (2016: 510) navíc zmiňují absenci pozitivní zkušenosti s multikulturní společností, kterou mají západní spolkové státy.

Na pozadí výše uvedeného kontextu došlo na podzim 2014 k řadě událostí, které se měly stát bezprostředním „spouštěčem“ politické mobilizace. V první řadě se jednalo o postup

Islámského státu. Rozdílná stanoviska vůči Islámskému státu se 7. října 2014 v Celle a o den později v Hamburku stala příčinou násilných střetů mezi skupinami Kurdů a Salafistů. 10. října 2014 se konala v Drážďanech demonstrace na podporu kurdského Kobane, na které měla být údajně provolávána podpora v Německu zakázané teroristické organizaci PKK (Pfahl-Traugher, 2016: 155). Právě rozhořčení z událostí v Celle a v Hamburku a drážďanské demonstrace za Kobane se staly podle pozdějšího vyjádření Lutze Bachmanna (2014), jedné z nejvýraznějších osobností organizačního týmu Pegidy, podnětem k založení výše zmíněné facebookové skupiny a posléze zorganizování první demonstrace.

Jen několik dní po první demonstraci Pegidy navíc došlo k další události, která rovněž mohla ovlivnit dynamiku rozvoje tohoto hnutí. Město Drážďany na tiskové konferenci oficiálně zveřejnilo plán otevření několika nových ubytovacích zařízení pro uprchlíky a žadatele o azyl, situovaných v různých částech města (Landeshauptstadt Dresden, 2014).

První demonstrace organizovaná členy uzavřené facebookové skupiny se konala 20. října 2014. V centru Drážďan se tehdy sešlo na 300-350 osob, především z okruhu známých organizačního týmu (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 7). V pravidelných týdenních intervalech následovaly další demonstrace (tzv. „večerní procházky“) a shromáždění, přičemž až do ledna 2015 rapidně narůstal počet účastníků. Podle údajů saské policie se 12. 1. 2015, kdy drážďanská Pegida dosáhla vrcholu svého mobilizačního potenciálu, zúčastnilo drážďanské demonstrace na 25.000 osob (Durchgezählt, 2017). S výjimkou podzimu 2015, kdy došlo k opětovnému navýšení počtu účastníků, se počet participujících na pondělních večerních demonstracích v Drážďanech do podzimu 2016 postupně ustálil na 2000-4000 osob (Durchgezählt, 2016).

Původní organizační tým Pegidy čítal 12 osob (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 10). V prosinci 2014 založili členové organizačního týmu registrovaný spolek *PEGIDA e.V.*, jehož předsedou se stal Lutz Bachmann. Na přelomu ledna a února 2015 se původní organizační tým ocitl ve vnitřních rozporech, které vyvrcholily odchodem šesti jeho členů. Část týmu kolem Lutze Bachmanna pokračovala v pořádání veřejných akcí pod hlavičkou Pegidy, zbývající ex-členové v čele s Kathrin Oertel založili hnutí *Direkte Demokratie für Europa* (Přímá demokracie pro Evropu), kterému se však nepodařilo dosáhnout většího úspěchu (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 14).

Rozkol v organizačním týmu Pegidy měl ale i dopad na další fungování registrovaného spolku *PEGIDA e.V.* V březnu 2015 zbývající část organizačního týmu kolem Lutze Bachmanna nechala registrovat nový spolek, *PEGIDA Förderverein e.V.*, jehož cílem byla mj. i podpora kampaně Tatjany Festerling, kandidátky Pegidy na starostku Drážďan (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 14), která prvním kole voleb v červenci 2015 získala 9,6% hlasů (Landeshauptstadt Dresden, 2015). Tatjana Festerling se na demonstracích Pegidy objevovala jako řečnice od února 2015, na jaře 2016 hnutí po neshodách v organizačním týmu drážďanské hnutí opustila (Respondent Pegida 1, 2016).

Ačkoli se činnost původního organizačního týmu Pegidy soustředila především na pořádání protestních akcí v saské metropoli Drážďany a jejím okolí, postupně se po celém

Německu i v zahraničí objevily desítky místních odnoží hnutí „proti islamizaci západu“ (označovaná jako „-GIDA-hnutí“)¹⁴ a řada dalších místních iniciativ s protiislámskou a protimigrační agendou (Virchow, 2016). U některých z těchto skupin došlo ke sporům ohledně jejich uznání ze strany původní Drážďanské Pegidy (Geiges, Marg & Walter, 2015: 21). S některými z nich, jako například s Legidou v Lipsku nebo s Pegidou United Kingdom, navázala drážďanská Pegida další spolupráci, ať už přímo, nebo na úrovni platformy Pevnost Evropa (více viz níže). U některých odnoží Pegidy došlo k navázání krátkodobé komunikace, která byla později z různých důvodů přerušena (Respondent Pegida 2, 2016).

Od samého počátku hnutí je také diskutován vztah Pegidy s euroskeptickou stranou *Alternative für Deutschland* (e.g. Korsch, 2016: 111). Ačkoli několik členů AFD z Drážďan a okolí se zpočátku aktivně zapojovalo do organizace demonstrací Pegidy, na vnitrostranické úrovni panovala od počátku neshoda, jak se k protestnímu hnutí vůbec postavit. Návrhy oscilovaly mezi naprostým odmítnutím, neformální podporou a otevřenou spoluprací, přičemž se rozdílné pozice vůči Pegidě silně promítly i do vnitrostranického boje mezi frakcemi (Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 40-41). Bývalé předsednictvo AFD v čele s Frauke Petry však zaujalo vůči Pegidě distancující stanovisko (AFD, 2016).

6 / Listopad 2014 - leden 2015: první reflexe Pegidy v České republice a pokus o založení Pegidy Česko

Pegida začala stát v centru pozornosti českého protiislámského hnutí již krátce po svém vzniku. Počínaje listopadem 2014 začala o Pegidě informovat první česká média (viz např. Týden, 2014), zhruba ve stejné době se začaly objevovat první informace a nahrávky z demonstrací Pegidy i na stránkách IvČRN. Jak potvrdil jeden z bývalých aktivistů, IvČRN vědělo o Pegidě „v podstatě hned měsíc po jejím založení“ (Respondent BPI 2, 2016).

O zájmu a sympatiích českého protiislámského hnutí vůči Pegidě dále svědčila i přítomnost transparentů s logem Pegidy¹⁵, které autorka zaznamenala na prvních velkých demonstracích IvČRN na začátku roku 2015. Navzdory prokazatelnému zájmu IvČRN o Pegidu však k užšímu navázání vztahů s drážďanským organizačním týmem nedošlo. Jistou výjimku zde představuje pozdější zapojení sympatizantky Pegidy Bobiny Kamenz do facebookové diskusní skupiny IvČRN (Respondent BPI 2, 2016). Bobina Kamenz je aktivistka českého původu žijící v Německu s kontakty na organizační tým Pegidy. V letech 2015 a 2016 vystupovala několikrát jako řečnice na demonstracích Pegidy v Drážďanech.¹⁶

V prosinci 2014 rovněž začala fungovat facebooková skupina *Pegida Česko*. Tato skupina měla být od počátku spojena především se jménem Otto Chaloupky, bývalého poslance za Věci veřejné, kandidáta v prezidentských volbách 2018 a pozdějšího předsedy, posléze místopředsedy strany Republika, a měla fungovat nezávisle na IvČRN (Respondent BPI 2, 2016). Chaloupka byl rovněž pravidelným přispěvatelem v této skupině a využíval ji i jako kanálu pro sdílení materiálů souvisejících s politickou stranou Republika.

Skupina Pegida Česko, stejně jako řada dalších -GIDA odnoží, byla založena v době, kdy se drážďanské hnutí Pegida těšilo rostoucí popularitě a nárůstu počtu sympatizantů (Bundesministerium des Innern, 2016: 64). Virchow (2016: 545-546) hovoří v případě podobných lokálních odnoží Pegidy o reprodukci rámců a přístupů původního hnutí za účelem vytvoření úspěšného protestu v jiném regionálním kontextu. Právě snaha o reprodukci úspěšných forem protestu v českých podmínkách mohla být důvodem, proč Pegida Česko zvolila strategii autorizované odnože drážďanského hnutí.

Pegida Česko již před koncem roku 2014 informovala o zahájení jednání „s kolegy z Německa a Rakouska“ (Pegida Česko, 2014). V polovině ledna 2015 pak administrátoři skupiny zveřejnili informaci o proběhlé schůzce se zástupci drážďanské Pegidy, kteří je měli pověřit „k úřednímu zaregistrování skupiny“ (Pegida Česko, 2015a). Prostřednictvím Facebooku také informovali o záměru registrace občanského sdružení Pegida Česko, přičemž na konci ledna 2015 se na jejím facebookovém profilu objevil návrh základních stanovisek sdružení (Pegida Česko, 2015b). Tento návrh obsahoval dvacet bodů. Částečně se jednalo o reformulaci požadavků a stanovisek obsažených v původním pozičním dokumentu Pegidy z 10. prosince 2014. Mezi ty patřily například požadavky uzákonění povinnosti integrace, odmítnutí nenávisných ideologií vůči ženám nebo požadavek navýšení prostředků pro policii. Jiné body, jako například odmítnutí druhého stupně registrace Ústředí muslimských obcí nebo požadavek postavení komunismu a komunistických stran včetně jejich symbolů mimo zákon, vychází ze specifického českého kontextu a s původními stanovisky drážďanské Pegidy nesouvisely.

Záměr vybudování oficiální české odnože drážďanského hnutí se Pegidě Česko nepodařilo uskutečnit. K založení občanského sdružení nedošlo z důvodu údajného „nedostatečného zájmu veřejnosti o členství“ (Pegida Česko, 2015c), taktéž se Pegida Česko na rozdíl od některých jiných on-line platforem nepodílela na pořádání protestních shromáždění. Následně došlo i k přerušení kontaktů s organizačním týmem drážďanské Pegidy (Respondent Pegida 1, 2016; Respondent Pegida 2, 2016).

Navzdory původní snaze Pegidy Česko vybudovat vazby na německé protiislámské hnutí, mohla být jedním z důvodů jejího neúspěchu paradoxně její izolace od zbytku českého protiislámského hnutí.¹⁷ V době, kdy Pegida Česko řešila problém vybudování vlastní organizace po vzoru drážďanské Pegidy, jí tato izolace mohla bránit například k sdílení potřebných lidských zdrojů s dalšími protiislámskými organizacemi.

7 / Islám jako společná hrozba pro Evropu - účast BPI na symbolické blokádě hranic v Sebnitz

První úspěšnou spoluprací s Pegidou se podařilo zahájit až BPI. První veřejnou akcí, na které se na jednom pódiu společně objevili zástupci BPI a Pegidy, byla symbolická blokáda hranic konaná 4. října 2015 na německé straně hraničního přechodu Dolní Poustevna/

Sebnitz. Akce byla organizovaná hnutím Pegida, které oslovilo s nabídkou účasti některé české protiislámské organizace. Přítomnost zástupců obou národů měla podle pořadatelů posílit symbolický význam akce:

„Od počátku jsme to společně diskutovali, byl to někdo z Porýní-Vestfálska, kdo tehdy řekl, že když oba národy budou chtít symbolicky uzavřít hranici, získáme symbolickou sílu (...) Tehdy bylo v Sebnitzu na čtyři tisíce lidí a velmi nás potěšilo, když jsme také uviděli české vlajky.“ (Respondent Pegida 1, 2016)

Lidský řetěz na česko-německých hranicích představoval symbolickou obranu hranice vůči společně vnímanému zdroji nebezpečí, radikálním islamistům a šířícímu se islámu obecně. S konstrukcí islámu jakožto společné a odvěké hrozby se setkáváme po celé následující období spolupráce Pegidy a českého protiislámského hnutí. Vedle islámu je jako společný oponent identifikována Evropská unie a vláda německé kancléřky Angely Merkelové, kteří podle kritiků domnělou „islamizaci“ nejenom nejen že neumí zastavit, ale naopak pomáhají jeho šíření. Jeden z řečníků na demonstraci v Sebnitzu, místopředseda BPI Petr Hampl, v tomto smyslu například pronesl:

„Jsem tady proto, abych vám řekl, že děláte skvělou práci, že jste důležití nejen pro Německo, ale pro celou Evropu. Protože nyní většina lidí vidí, že je třeba zastavit paní Merkelovou a vy jste ti, kdo to může dokázat a na koho se můžeme spolehnout. Když islámské armády stály před branami Vídně, čeští a saští vojáci bojovali ve stejných armádách bok po boku proti islámu. Je na čase obnovit tuto koalici, obnovit toto společenství.“ (Hampl, 2015)

Hrozba takzvané „islamizace Evropy“ představuje jeden z hlavních podnětů politické mobilizace jak Pegidy, tak českého protiislámského hnutí. Percepce společných, s islámem spojených hrozeb, byla také důvodem, proč se BPI a Pegida rozhodly pro navázání vzájemného kontaktu a rozvinutí další spolupráce. Rozhodnutí o nutnosti společného postupu demonstruje například pozdější citát z projevu mluvčího Pegidy Lutze Bachmanna, který pronesl na demonstraci BPI 28. října 2015 v Praze:

„Minulý týden jsme u nás měli milé hosty z České republiky, u příležitosti ročních narozenin hnutí Pegida. Byla to demonstrace všech evropských patriotů. (...) Všichni měli něco společného, starost ohledně postupu islamizace Evropy (...). (J)en společně může Evropa zadržet toto nebezpečí. Nyní je důležitější než cokoli jiného, propojit evropské patrioty a společně pracovat na odstranění tohoto nebezpečí, potažmo ho zadržet.“ (Bachmann, 2015b)

8 / Říjen - listopad 2015: zintenzivnění kontaktů a vzájemné benefity spolupráce

Protestní akce v Sebnitzu se ukázala pro další rozvoj vztahů Pegidy a českého protiislámského hnutí jako klíčová. Právě zde mělo dojít k navázání prvních osobních kontaktů mezi zástupci BPI a drážďanského hnutí (Respondent BPI 1, 2016; Respondent BPI 2, 2016; Respondent Pegida 1, 2016).

Už o několik dní později se zástupci BPI a Úsvitu aktivně zúčastnili výroční demonstrace jednoho roku existence Pegidy v Drážďanech, která se konala 19. října 2015. Vedle dalších zahraničních řečníků z italské Ligy Severu, Pegidy UK nebo polské Pegidy vystoupil jako řečník opět Marek Černocho. Akce konané v saské metropoli se zúčastnilo podle odhadů výzkumné skupiny Durchgezählt (2016) 15.000 až 20.000 osob.

28. října 2015 naopak přijali Lutz Bachmann a Tatjana Festerling pozvání BPI do Prahy, kde se svými projevy vystoupili na shromáždění „Ne islámské imigraci“. Dav na projevy obou německých aktivistů reagoval nadšeně. Kromě Prahy probíhaly ve stejný den ještě tři další shromáždění organizovaná BPI a to v Brně, v Ústí nad Labem a v Ostravě. Akce probíhaly souběžně a byly propojeny telemostem, přičemž účastníci mohli sledovat projevy řečníků v jiných městech prostřednictvím velkoplošné obrazovky. Tento formát demonstrací se později ujal i při akcích pořádaných v rámci Pevnosti Evropa (viz. níže).

8. listopadu 2015 se zástupci Pegidy a BPI setkali na další akci, tentokrát na demonstraci pod názvem „Wir bilden eine Grenze“ („tvoríme hranici“) v bavorském Schirdlingu. Na akci, která byla organizována (s drážďanskou Pegidou spolupracující) Pegidou Kassel, opět vystoupil jako řečník poslanec Úsvitu Marek Černocho. 17. listopadu 2016 se několik členů organizačního týmu Pegidy v roli návštěvníků zúčastnilo akce BPI na Albertově.

V období od začátku října 2015 do konce listopadu 2015 došlo nejenom k prvotnímu navázání osobních kontaktů, ale především k zintenzivnění styků mezi organizačním týmem Pegidy a představiteli BPI. Ze strany Pegidy měla s BPI komunikovat především Tatjana Festerling (Respondent Pegida 1, 2016). Z české strany měli reálnou komunikaci s Pegidou zprostředkovávat vybraní členové místní divize BPI Praha (Respondent BPI 1, 2016), resp. takzvaný „zahraniční odbor“ BPI (Respondent BPI 3, 2017). Jako klíčové se v první řadě jeví postavení poslance Úsvitu Marka Černocho, který v zmiňovaném období vystoupil v roli řečníka na třech akcích organizovaných drážďanským hnutím Pegida či nějakou z jeho spřízněných odnoží. Přítomnost Marka Černocho jakožto řečníka na demonstracích byla z hlediska Pegidy vítaná, protože se jednalo o politickou podporu ze zahraničí:

„Oni měli (Pegida) na své straně hodně osobností z kulturního, nebo řekněme z toho širokého spektra, ale ne politického. Politici od nich chtěli dávat ruce pryč, obzvlášť v Německu, kde jsou v tomto hodně opatrní. I AFD se k nim (k Pegidě) nikdy nijak nevyjádřila jestli ‚ano‘ nebo ‚ne‘ (...). Takže byli rádi za každou politickou podporu.“ (Respondent BPI 2, 2016).

Jestliže Pegida mohla v první fázi kooperace benefitovat z politické podpory zahraničního partnera, BPI měl v této prvotní fázi především čerpat z know-how Pegidy:

„My jsme samozřejmě chtěli znát ty zkušenosti, byli jsme vlastně taková malá ‚Pegida‘... Sice jsme se jmenovali ‚Blok proti Islámu‘, ale v podstatě oni mají v názvu také ‚proti islami-zaci‘.“ (Respondent BPI 1, 2016)

BPI, jakožto mladší a menší hnutí s dosud nerozpracovaným programem, byl schopen tyto podněty a rady využít. Sdílení informací a zkušeností se v tomto případě netýkalo pouze oblasti pořádání veřejných akcí a samotného fungování hnutí, ale i praktických zkušeností německých aktivistů se soužitím s muslimskou menšinou a života v multikulturní společnosti obecně, kterou česká strana neměla. Toho mělo být dosaženo například skrze pravidelnou výměnu řečníků, kteří otevírali i tabuizovaná a kontroverzní témata:

„Můžeme se navzájem podpořit zkušenostmi, například je určitě pro vás v Česku velmi informativní, když tady máte řečníky, kteří natvrdo a bez okolků řeknou, ‚co se v Německu děje‘. Řeknu úplně vědomě, že to dělají možná trošku populisticky, skrze jinou rétoriku, než by si mohl dovolit nějaký politik, aby mohli lépe varovat.“ (Respondent Pegida 1, 2016)

Výměna informací skrze osobní kontakty na zahraniční aktivisty byla obdobně významná i pro Pegidu. Dosavadní empirická šetření ukazují na vysokou nedůvěru příznivců Pegidy v masová média (e.g. Vorländer, Herold & Schäller, 2016: 111-114). Osobní aktivistické kontakty a zahraniční řečníci v tomto ohledu představují alternativní zdroj informací o tom „co se děje jinde v Evropě“ (Respondent Pegida 1, 2016).

BPI mohl konečně profitovat i z mediální popularity spojené s Pegidou. Jak potvrdil jeden z informátorů z prostředí BPI:

„My (tj. BPI) jsme potřebovali ‚vnitropoliticky‘ kontrovat všelijakým opozičním politikům, kteří neustále pobíhali po Praze a snažili se ‚prodat‘ své kontakty tu s Marine le Pen, tu s Wildersem, tu s kdoví kým. (...) Jana Volfová (...) prostě chtěla ‚mezinárodní politiku‘ dělat, hlavně kvůli mediálnímu obrazu.“ (Respondent BPI 3, 2017)

9 / Potenciální překážky spolupráce

Po zahájení vzájemné spolupráce se BPI a Pegida musely vyrovnat s případnými překážkami, které by rozvoj další kooperace stěžovaly nebo jí dokonce bránily. Jednalo se jednak o rozdíly v odlišných požadavcích a cílech českého protiislámského hnutí a Pegidy a dále o rozdílnou strategii organizačního týmu Pegidy a BPI ohledně vystupování vůči politickým stranám. Z ideového hlediska spojoval BPI a Pegidu především odpor proti domnělé

islamizaci a přesvědčení o nutnosti ochrany západní kultury před postupujícím vlivem islámu. Obě organizace se rovněž kriticky vymezovaly vůči evropské migrační politice, včetně imigrační a azylové politiky vlády německé kancléřky Angely Merkelové. Z programového hlediska však bylo možné najít určité odlišnosti. Zatímco drážďanská Pegida artikuluje ve svých pozičních dokumentech širokou škálu pozic a požadavků, které se neomezují jen na témata vnitřní bezpečnosti a německé a evropské azylové politiky, nýbrž i sociální politiky či například vztahů vůči Rusku (viz. Pegida 2014; Pegida, 2015b), v případě BPI, jakožto organizaci vzešlé z iniciativy Islám v České republice nechceme, tvořila z počátku jádro programu kritika islámu a požadavky jeho zákazu nebo regulace. V článkách na webových stránkách BPI nebo v projevech na veřejných shromážděních sice zaznívala i další témata (například kritika evropských kvót na uprchlíky), podrobnější seznam požadavků ale v prvních měsících BPI nepublikoval. První společný 18 bodový program Úsvitu a BPI vznikl až v únoru 2016 na společné ideové konferenci, tedy několik měsíců po zahájení prvních kontaktů s Pegidou.

Na podzim 2015, kdy drážďanská Pegida s BPI navázaly spolupráci, prezentovala Pegida mnohem rozsáhlejší a propracovanější seznam požadavků než BPI. Tato skutečnost nečinila z hlediska spolupráce významnější problém, spíše naopak, mezi BPI a Pegidou z hlediska programu nedocházelo podle vyjádření informátorů k žádným výrazným třením (Respondent BPI 1, 2016; Respondent BPI 2, 2016; Respondent BPI 3, 2017; Respondent Pegida 1, 2016).

Z hlediska programu BPI a Pegidy lze vytyčit pouze jeden sporný bod, kterým byly evropské kvóty na uprchlíky. Pegida ve svém prvním pozičním dokumentu z prosince 2014 uvedla jako jeden z bodů požadavek na zavedení „celoevropského klíče na rozdělení uprchlíků mezi všechny členské státy EU“ a to dle podobného systému, jako je systém tzv. „Königsteinského klíče“, na základě kterého dochází k rozdělení žadatelů o azyl mezi jednotlivé spolkové země v Německu. Když na začátku roku 2015 zahrнула Pegida Česko tento bod do návrhu svých stanovisek, dočkala se v prostředí sociálních sítí velké kritiky. České protiislámské hnutí se totiž k otázce kvót stavělo velmi odmítavě (e.g. IvČRN, 2015c). V době zahájení spolupráce s BPI však už Pegida kladné stanovisko ke kvótám neakcentovala, tento požadavek nebyl ani součástí později vydaných pozičních dokumentů (Pegida 2015a, Pegida 2015b). Odstranění tohoto bodu pravděpodobně souviselo s mírným ideologickým posunem, který následoval po odchodu části členů z organizačního týmu Pegidy v únoru 2015 (Vorländer, Herold & Schaller, 2016: 35).

Dalším bodem, který se mohl jevit pro spolupráci BPI s Pegidou problematický, byla spolupráce s politickými stranami – konkrétně spolupráce BPI s Úsvitem a dále jeho ambice vstoupit do vyšší politiky:

„My jsme rovnou mířili do politiky, rovnou jsme věděli, že se ty věci musí řešit politicky. Ale Pegida má pocit a Tatjana (Festerling) trošku dodnes, že je sice politika důležitá, ale že je třeba toho občanského... Ona vlastně vnímá víc tu občanskou revoltu a občanské demonstrace.“ (Respondent BPI 1, 2016).

Z hlediska Pegidy však nakonec ani politické ambice BPI, ani jeho spolupráce s Úsvitem, problém nepředstavovaly:

„Diskuse na toto téma proběhla vlastně jenom krátce. V Německu jsme nezávislí na politických stranách. (...) My si stojíme za tím, abychom zůstali občanským hnutím. Když člověk úzce spolupracuje s politickými stranami, zúží tím také spektrum hlasů, které se mohou vyjádřit. Náš první kontakt byl s BPI, tedy s občanským hnutím, a že tam k tomu byla přidružená nějaká strana, to nás z německé perspektivy nijak neznepokojuje. Měli jsme spíše kontakt s Blokem.“ (Respondent Pegida 1, 2016).

K výše uvedenému je třeba dodat, že stanovisko Pegidy nespolupracovat s politickými stranami nebylo jednoznačně sdíleno všemi členy organizačního týmu a do jisté míry mohlo odrážet i proměnlivé vztahy vůči AFD:

„Zda spolupracovat s politickými stranami, to byl spor tak říkajíc ‚vnitro-pegidní‘, možná rozložitelný jednak na osobní animozitu mezi Tatjanou Festerling a Frauke Petry (...), jednak na animozitu mezi ‚anarchistou‘ Lutzem Bachmanem a distingovanou Tatjanou Festerling.“ (Respondent BPI 3, 2017)

Právě otázka vstupu do stranické politiky měla být jedním z hlavních důvodů pozdějšího odchodu Tatjany Festerling z organizačního týmu Pegidy na jaře roku 2016 (viz. níže) (Respondent Pegida 1, 2016; Respondent BPI 3, 2017).

10 / Leden 2016: založení Pevnosti Evropa

Zatímco na podzim 2015 spočívala spolupráce mezi BPI a drážďanskou Pegidou především ve výměně informací a know-how, na přelomu roku začali aktivisté pracovat na prvním společném úkolu – vybudování společné platformy sdružující evropské protislámské strany a hnutí. Přestože již krátce po založení Pegidy v Drážďanech začaly vznikat různé zahraničí odnože (např. Pegida Schweden, Pegida UK, Pegida Schweiz), které v různé míře pěstovaly kontakty mezi sebou navzájem a drážďanskou Pegidou, neexistovala žádná původní platforma, která by tato hnutí sdružovala. Záměr podobného projektu se objevil na konci roku 2015:

„Byl tady společný zájem, takže jsme si uvědomili, že postupovat společně má samozřejmě spoustu výhod, že se osloví širší spektrum lidí a může se leccos změnit. Pokud by si každý hrál na svém písečku, tak se nezmění nic. Zůstane všechno při stejném. Když budeme spolupracovat napříč Evropou, tak samozřejmě ta šance na změnu je větší.“ (Respondent BPI 2, 2016)

„V čem v zásadě v novém občanském hnutí ‚Pevnost Evropa‘ pokračujeme, je to, že říkáme, že islamizace nezasahuje jenom Německo, nýbrž zasahuje všechny evropské národy. Samozřejmě, že tu máme ten rozdíl mezi západní a východní Evropou, zpravidla tady byly snahy ze západní perspektivy říkat ‚nedělejte ty stejné chyby jako my na západě.‘“ (Respondent Pegida 1, 2016).

Realizace záměru vybudování celoevropské platformy proti islámu se chopil BPI společně s drážďanskou Pegidou a ve spolupráci s *Konzervativní lidovou stranou Estonska* začali oslovovat subjekty protiislámské politiky po celé Evropě:

„Bylo to vlastně trojí oslovení. My jsme začli s Tatjanou Festerling, jako Češi jsme oslovili Mariu Kaljuste. Maria Kaljuste oslovila Finy, Estonce, Lotyšy... Tatjana Festerling oslovila Holanďany, my jsme oslovili Bulhary. V podstatě každý jsme si rozdělili nějakou část a napsali jsme těm stranám, které se nám jevily programově blízké. A kdo se přidal, ten se přidal.“ (Respondent BPI 1, 2016)

Už 23. ledna 2016 uspořádal BPI v kooperaci s hnutím Pegida konferenci v Roztokách u Prahy, které se zúčastnili představitelé politických stran a protiislámských organizací z celé Evropy. Předmětem setkání byla koordinace série evropských demonstrací proti islamizaci, které byly naplánovány na 6. února 2016. Účastníci schůzky rovněž schválili tzv. „Pražskou deklaraci“, společný manifest evropských protiislámských stran a hnutí, a postavili tak základ platformy sdružující evropské protiislámské strany a organizace *Pevnost Evropa*.

Autorem textu *Pražské deklarace*, která se měla stát „základem společného postupu zúčastněných evropských zemí při společném tlaku na bruselské elity při řešení současné tzv. migrační krize a narůstajícího nebezpečí islamizace Evropy“ (Úsvit, 2016a), měl být tehdejší místopředseda BPI, Petr Hampl, přičemž text byl ještě během konference podroben připomínkám a menším úpravám (Respondent BPI 1, 2016; Respondent BPI 2, 2016; Respondent Pegida 1, 2016). Obsahem tohoto šestibodového dokumentu je vyjádření odhodlání podepsaných stran postavit se na odpor proti takzvaným hrozbám politického islámu, odmítnutí podřízení se politice EU a vyjádření „respektu k suverenitě jednotlivých evropských států“ (Úsvit, 2016b).

Takzvanou „Pražskou deklaraci“ podepsali 23. ledna 2016 zástupci protiislámských hnutí a stran z 14 států (Hampl, 2016a), dodatečně k podpisu deklarace připojily i další politické subjekty.

11 / Další vývoj Pevnosti Evropa a ukončení spolupráce s Pegidou

6. února 2016 proběhla pod hlavičkou Pevnosti Evropa první série demonstrací, která se konala ve 14 evropských městech. 18. Demontrace v Praze na Hradčanském náměstí se

zúčastnilo podle vlastních odhadů autorky až 3000 osob, zatímco souběžně probíhající akce v Drážďanech se mělo účastnit až 9000 účastníků (Durchgezählt, 2016). Demonstrace konané v Praze, Varšavě, Bratislavě a Drážďanech byly propojené telemostem, přičemž bylo možné sledovat živé přenosy řečníků z ostatních měst. Poslanec Marek Černošický opět vystoupil se svým projevem v Drážďanech, přičemž zástupci organizačního týmu drážďanské Pegidy se kromě drážďanské demonstrace účastnili i akcí ve Varšavě a v Bratislavě.

V průběhu roku 2016 následovaly ještě další protestní akce pod hlavičkou Pevnosti Evropa, svým rozsahem se však demonstracím z 6. února nevyrovnaly. 9. dubna 2016 byla pořádána další symbolická blokáda hraničních přechodů, tentokrát na Cínovci, v Kraslicích a v Českých Velenicích. Organizátorem akce byl BPI a zároveň se jednalo o jednu z posledních akcí pořádanou tímto spolkem.

Na konci dubna 2016 oznámili předseda a místopředseda BPI Petr Hampl a Martin Konvička, že výkonný výbor BPI vypovídá smlouvu s Úsvitem, která byla uzavřena v srpnu 2015 za účelem společné kandidátky do senátních a krajských voleb 2016 (Konvička, Hampl, 2016). Důvodem vypovězení smlouvy bylo údajné „neférové jednání“ ze strany Úsvitu a „nedodržení závazků“, ke kterým se vůči BPI měl zavázat. Na následně svolaném celostátním sněmu, který se konal 28. dubna 2016, byl BPI oficiálně rozpuštěn. Část bývalé členské základny v čele s Martinem Konvičkou vstoupila do nově založené strany Alternativa pro Česko. Část členské základny (zejména kolem bývalé místopředsedkyně BPI Jany Volfové) pak přešla do spolku Blok proti islamizaci, který byl oficiálně založen v květnu 2016. BPI navázal na předchozí spolupráci s Úsvitem a podpořil tuto stranu ve volbách do zastupitelstev krajů na podzim 2016.

Ačkoli po rozpadu BPI údajně nedošlo k úplnému přerušování kontaktů mezi skupinou aktivistů kolem Martina Konvičky a organizačním týmem drážďanské Pegidy (Respondent BPI, 3), byl to BPI s Úsvitem, který víceméně plynule navázal na předchozí zahraniční spolupráci v rámci Pevnosti Evropa a tak i s Pegidou:

„Většina té spolupráce přešla na Blok proti islamizaci a ta spolupráce pokračuje v rámci celé Evropy, v rámci celé Pevnosti Evropa a v rámci spolupráce s Tatjanou (Festerling) taky. My jsme nic neřešili, tak to je, tak to zůstalo.“ (Respondent BPI 1, 2016)

Jistým důkazem tohoto vývoje byla i skutečnost, že několik dní po rozpadu BPI proběhla v Poslanecké sněmovně plánovaná mezinárodní konference *Pevnosti Evropa*, jejímž tématem byla celoevropská petice proti kvótám. Oficiálním pořadatelem akce byl Úsvit – Národní Koalice.

Jedním z důvodů, proč spolupráci v rámci Pevnosti Evropa navázal Blok proti islamizaci a nikoli Alternativa pro Česko, byly již nastavené osobní kontakty. Klíčový byl především kontakt s pozdější mluvčí Pevnosti Evropa a jednou z nejvýraznějších osobností hnutí Pegida, Tatjanou Festerling. Ačkoli aktivisté kolem Martina Konvičky disponovali kontakty na Festerlingovou (Respondent BPI 3, 2017) a dokonce se tato aktivistka objevila v srpnu

2016 po boku Martina Konvičky na demonstraci u příležitosti návštěvy Angely Merkelové v Praze, už jen četná přítomnost Marka Černocho a jeho spolustraníků na akcích Pegidy nebo významná organizační role bývalé místopředsedkyně BPI Jany Volfové a Úsvitu na předchozích akcích Pevnosti Evropa naznačují, že těžiště kontaktů do Drážďan spočívalo spíše na straně Úsvitu a Bloku proti islamizaci, nežli Martina Konvičky:

„Sice se jednou Martinu Konvičkovi podařilo Tatianu Festerling dostat i na řečnické pódium, ale řekněme, že to bylo také proto, že Tatjana netušila důvod rozkolu a tak dále. Ona sama tak nějak víc inklinovala k nám, protože s Martinem Konvičkou měla minimální kontakt. Ona se s ním potkala na pódiu, párkrát s ním prohodila nějakých pár slov v hospodě, ona s ním neměla žádný vyloženě kontakt, jenom prostřednictvím jiných osob. Vždycky bylo jasné, že šla spíše za náma, protože s náma mluvila, nás znala.“ (Respondent BPI 2, 2016).

Na jaře 2016 došlo nejen k rozkolu na půdě BPI, ale i k vyústění některých vnitřních konfliktů v rámci drážďanské Pegidy. V polovině června 2016 se na facebookové stránce Pegidy objevila zpráva, že Tatjana Festerling opustila drážďanský organizační tým. Festerlingová po rozchodu s Pegidou přesunula své veřejné aktivity směrem k Pevnosti Evropa, kde od poloviny roku 2016 začala působit jako mluvčí. Odchod Festerlingové měl dopad na další působení Pegidy v rámci Pevnosti Evropa:

„Kdo jde za Tatjanou Festerling, tak je vlastně součástí Pevnosti Evropa. To znamená přesně ti lidi z Leipzigu, z Erfurtu a dalších měst, ti jsou na straně Tatjany. Luc (Bachmann) a Sigi (Daebritz) nejsou součástí a řekněme ani neprojeví zájem.“ (Respondent BPI 1, 2016)

Ačkoli Pegida Dresden podle dostupných informací Pevnost Evropu oficiálně neopustila, její faktická spolupráce s touto platformou byla po odchodu Tatjany Festerlingové přerušena. Dokládají to například události „Dne německé jednoty“ 3. října 2016, kdy se v Drážďanech současně konala dvě oddělená protestní shromáždění, jedno pořádané Pegidou a jedno Pevností Evropa.

Závěr

Drážďanská Pegida představovala pro české protiislámské a protimigrační hnutí významný vzor a zároveň pro něj měla roli důležitého zahraničního partnera.

Na základě získaných informací došlo v průběhu roku 2015 ke dvojím kontaktům mezi českým protiislámským hnutím a organizačním týmem drážďanské Pegidy. V prvním případě kontaktovali na začátku roku 2015 drážďanskou Pegidu administrátoři facebookové skupiny Pegida Česko za účelem „autorizace“ vzniku české odnože tohoto hnutí. Na podzim

téhož roku přijal BPI pozvání Pegidy na symbolickou blokádu hranic, která se konala v saské příhraniční obci Sebnitz. Zatímco v případě Pegidy Česko nedošlo k rozvoji další spolupráce, pro BPI se drážďanská Pegida stala jeho nejvýznamnějším zahraničním partnerem.

Na základě předchozí analýzy lze vytyčit tři hlavní faktory, které se staly předpokladem pro vznik a úspěšné několikaměsíční trvání spolupráce mezi Blokem proti islámu a drážďanskou Pegidou:

1. Přítomnost společně vnímané hrozby/společného nepřítele. Tuto hrozbu představuje domnělá islamizace Evropy. Jako společný nepřítel je dále identifikována Evropská Unie a vláda německé kancléřky Angely Merkelové, kteří hrozbu islamizace domněle neumí nebo nechtějí zastavit.
2. Podobné a vzájemně si nekolidující cíle a požadavky, absence zásadních ideologických rozporů.
3. Dostatek zdrojů (materiálních, sociální kapitál, know-how...), které si obě organizace výhodně vyměňovaly nebo sdílely k dosažení svých cílů. Obě organizace si „měly co navzájem nabídnout“.

Přítomnost hrozby představuje jeden z možných spouštěčů politické mobilizace. Domnělé či skutečné riziko ztráty zdrojů a privilegií mohou některé skupiny inspirovat k politické mobilizaci (VanDyke, McCammon, 2010a: xx). Jak v případě BPI, tak Pegidy se bezprostředním spouštěčem mobilizace stala migrační krize a bezpečnostní hrozby související s postupem islámského státu a islámského terorismu (byť požadavky českého protiislámského hnutí nelze redukovat pouze na problematiku bezpečnosti a migrace). Obava z domnělé islamizace Evropy, jakožto důsledku migrační krize v Evropě byla hlavním důvodem, proč se Pegida a BPI rozhodli pro navázání vzájemných kontaktů a zahájení spolupráce.

Samotný úspěch spolupráce byl ovlivněn dvěma dalšími faktory: absencí ideologických rozporů a dostatkem zdrojů, které si obě organizace výhodně vyměňovaly a sdílely. Přestože například Staggenborg (1986) popisuje případy, kdy se v podmínkách výjimečných změn politického kontextu formují i koalice mezi ideologicky nejednotnými organizacemi, boj o zdroje a ideologické neshody mohou vést k neúspěchu či rozpadu koalice (Staggenborg, 1986: 375).

Právě výhodnost spolupráce ve smyslu výměny a sdílení know-how a dalších zdrojů, byla pro rozvoj a trvání další spolupráce mezi BPI a Pegidou klíčová. Na příkladu vztahu Pegidy Česko s drážďanskou Pegidou bylo možné ukázat, že samotná přítomnost podobných ideových pozic a totožných požadavků nemusí nutně vyústit v kooperaci mezi organizacemi sociálních hnutí. Zatímco BPI mohl profitovat z know-how a mediálního významu Pegidy, pro Pegidu mohl český partner sloužit jako zdroj alternativních informací, Pegida také opakovaně zvala na své akce poslance Marka Černocho z Úsvitu, jakožto řečníka s vysokým renomé.

Jako efektivní se ukázala i vzájemná organizační spolupráce při zakládání a koordinaci projektu společné platformy protiislámských stran a hnutí Pevnost Evropa. Mezi Pegidou a BPI prokazatelně docházelo ke sdílení zdrojů ve formě sociálního kapitálu (kontaktů na politické strany a protiislámské organizace), ale i materiálních zdrojů potřebných k pořádání

veřejných shromáždění a konferencí (BPI s Úsvitem například pořádal zakládající konferenci Pevnosti Evropa).

Po rozpadu BPI navázal na předchozí kooperaci s Pegidou a činnost v rámci Pevnosti Evropa BPI s Úsvitem. Rozhodující v tomto ohledu bylo nastavení osobních kontaktů na bývalou členku organizačního týmu Pegidy, Tatjanu Festerling, která plnila roli hlavní prostřednice ve vztahu Pegidy k BPI. Odchod Festerlingové z Pegidy v polovině roku 2016 se stal rovněž hlavním důvodem faktického utlumení vztahů mezi Blokem proti islamizaci a drážďanskou Pegidou. Na podzim 2016 zůstává Blok proti islamizaci stále aktivní v rámci platformy Pevnosti Evropa, o čemž svědčí například návštěva Tatjany Festerlingové a několika dalších zahraničních hostů z evropských protiislámských organizací sdružených pod touto platformou na demonstracích Bloku proti islamizaci konaných 28. 9. 2016 v Mostě, Praze, Plzni a Ostravě či přítomnost bulharských aktivistů na demonstraci Bloku proti islamizaci 17. 11. 2016 v Praze.

Hlavním výsledkem několikaměsíční intenzivní spolupráce mezi BPI a drážďanskou Pegidou bylo vybudování platformy sdružující evropské protiislámské strany a organizace Pevnost Evropa. Přestože druhé polovině roku 2016 dochází k výraznému útlumu aktivit českého protiislámského hnutí a rovněž k poklesu jeho mobilizačního potenciálu, nelze vyloučit budoucí uplatnění již vybudované sítě kontaktů v případech opětovné aktivizace hnutí v budoucnosti. Dva z dotazovaných respondentů také nevyloučili možnost případné budoucí transformace Pevnosti Evropa v evropskou politickou stranu (Respondent BPI 1, 2016; Respondent BPI 2, 2016).

Poznámky /

- 1 Úsvit přímé demokracie změnil 19. srpna 2015 název na Úsvit – Národní Koalice.
- 2 Jako „organizační tým drážďanské Pegidy“ je pro potřeby tohoto textu označován okruh osob dříve sdružených v registrovaných spolcích *Pegida e.V.*, později *Pegida Förderverein e.V.* a další osoby z užšího okruhu pořadatelů pravidelných pondělních demonstrací Pegidy v Drážďanech. Organizační tým drážďanské Pegidy je chápán jako organizační jednotka hnutí Pegida.
- 3 Identita informátorů je na základě dohody ujednané v informovaném souhlasu v maximální míře anonymizována. Rozhovory proběhly v českém a německém jazyce. Překlady přepisů rozhovorů z němčiny byly provedeny autorkou. Přepisy rozhovorů jsou uloženy v archivu autorky.
- 4 16.1.2015 (IvČRN, Praha), 31.1.2015 (spoluorganizováno IvČRN, Praha), 21.2.2015 (DSSS, Praha), 26.6.2015 (DSSS, Brno), 18.7.2015 (ND+SPD, Praha), 8.8.2015 (DSSS+ND, Praha), 15.8.2015 (ND, Praha), 12.9.2015 (ZNKaBZ+BPI+SPD, Praha), 26.3.2016 (ND+ZNKaBZ, Praha), 1.5.2016 (ND, Praha), 14.5.2016 (SPD, Praha).
- 5 Organizace IvČRN (2015a) na začátku ledna 2015 oznámila dosažení 100.000 fanoušků na svém facebookovém profilu.
- 6 Autorka využívá při odhadech přibližného počtu účastníků metod popsanych výzkumné skupiny Durchgezählt (Durchgezählt, 2016; MDR, 2017), kdy je nejdříve změřena přibližná plocha

zabraná davem (např. pomocí služby *Google Maps*) a poté vydělena kvocientem hustoty davu na metr čtvereční. U hustých, neprůchodných davů se tento kvocient pohybuje kolem 1,5 osob/m² a u méně hustých davů 1 osoba/m².

- 7 Například Úsvit přímé demokracie (později Úsvit – Národní koalice), Česká Suverenita, Národní demokracie, Dělnická strana sociální spravedlnosti, v polovině roku 2015 vzniklá Svoboda a přímá demokracie (později Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD)) a další.
- 8 Například původně internetové platformy *Za naši kulturu a svobodnou zem* či *Naštvané matky*.
- 9 Předsedou BPI se stal Martin Konvička, který byl do té doby aktivní v IvČRN. První místopředsedkyní se stala Jana Volfová (Česká Suverenita) a druhým místopředsedou sociolog Petr Hampl.
- 10 Předchozí spory v rámci Úsvitu přímé demokracie (Úsvit přímé demokracie v srpnu 2015 změnil svůj název na Úsvit – Národní Koalice), které v květnu 2015 vyvrcholily odchodem bývalého předsedy Tomia Okamury, bránily pozdější spolupráci mezi Úsvitem – Národní Koalice a v červnu 2015 vzniklým hnutím Svoboda a přímá demokracie (od března 2013 je název hnutí Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura (SPD)).
- 11 Ministerstvo vnitra ČR (2017) v roce 2015 evidovalo celkem 1525 žádostí o azyl. V roce 2016 celkem 1475 žádostí. V porovnání s předchozími lety se jednalo o navýšení maximálně v rámci stovek žádostí.
- 12 Policie ČR v roce 2015 zjistila 8563 nelegálních migrantů, přičemž se jednalo o 77% nárůst oproti roku 2014 (Kaminská, 2016). Od ledna do září 2016 zadržela policie 4146 osob při nelegální migraci, což oproti stejnému období v roce 2015 činí 42,4% úbytek (Rendlová, 2016).
- 13 První 19 bodový poziční dokument Pegidy byl zveřejněn 10.prosince 2014 (Pegida, 2014). Tento dokument byl později nahrazen tzv. „Drážďanskými tezemi“ z února 2015 (Pegida, 2015b). Vedle těchto dokumentů zveřejnila Pegida i další poziční dokumenty. Jedná se například o šest požadavků Pegidy na německé politiky, které byly předneseny v rámci projevu Lutze Bachmanna 12.1.2015 a dále prezentovány na sociální síti Facebook (Pegida, 2015b) a takzvanou „Drážďanskou chartu pro mezináboženský mír v Německu“, sedmibodový dokument, adresovaný muslimské komunitě v Německu (Pegida, 2015a). Dalším textem prezentujícím stanoviska hnutí je tzv. „Pražská deklarace“ (Úsvit, 2016b), kterou zástupci Pegidy podepsali v lednu 2016 v Roztokách u Prahy.
- 14 Příkladem místní odnože Pegidy je například Legida v Lipsku, Bagida v Mnichově, Dugida v Düsseldorfu a další.
- 15 Logo Pegidy znázorňuje postavu házející do odpadkového koše vlajku islámského státu, hákový kříž, logo teroristické organizace PKK a vlajku německé Antifašistické akce.
- 16 Bobina Kamenz vystupovala jako řečnice během demonstrací Pegidy v Drážďanech 21.září 2015, 14.prosince 2015, 6.února 2016 či 29.února 2016.
- 17 Na jaře 2016 sice administrátoři skupiny Pegida Česko uvedli, že zkontaktovali BPI s žádostí o začlenění (Pegida Česko, 2016a). Ke spojení s BPI však nedošlo. Důvodem měly být neshody v otázce politické orientace vůči Rusku a rozdílný postoj vůči prezidentu Miloši Zemanovi (Respondent BPI 2, 2016).

Seznam zdrojů /

- AFD (2016) „In letzter Zeit gab es viele Anfragen und Aufregung...“. AFD, Facebook, 22.05.2016. Online: <https://www.facebook.com/alternativ fuerde/posts/1147466845283653:0> [20.08.2017].
- Allen, C. (2010) *Islamophobia*. Burlington, VT: Ashgate.
- Almeida, P. (2015) Neoliberal Forms of Capital and The Rise of Social Movement Partyism in Central America. *Journal Of World-Systems Research*, 21(1), 8-24.
- Bachmann, L. (2014) JF-TV Dokumentation über PEGIDA (Dresden, 8. Dez. 2014). Junge Freiheit Verlag, Youtube, 08.12.2014. Online: https://www.youtube.com/watch?v=FWp_io6aKoI&feature=youtu.be [20.08.2017].
- Bachmann, L. (2015a) „6 klare Forderungen an unsere Politiker“. Pegida, Facebook, 12.01.2015. Online: https://web.archive.org/web/20150517100218/https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=848334451871646&id=790669100971515 [20.08.2017].
- Bachmann, L. (2015b) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015.
- Bachmann, L. (2016a) Zaznamenaný projev na demonstraci Pegidy v Drážďanech. Drážďany 25.01.2016.
- Berntzen, L. E., Weisskircher, M. (2016) Anti-Islamic PEGIDA Beyond Germany: Explaining Differences in Mobilisation. *Journal Of Intercultural Studies*, 37(6), 556-573.
- Bundesministerium des Innern (2016). Verfassungsschutzbericht 2015. Bundesministerium des Innern. Online: <https://www.verfassungsschutz.de/download/vsbericht-2015.pdf> [20.08.2017].
- Císař, O. (2008) *Politický aktivismus v České republice: sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Conway, G. (1997) *Islamophobia: a challenge for us all; Report of the Runnymede Trust Commission on British Muslims and Islamophobia*. London: Runnymede Trust. Online: <http://www.runnymedetrust.org/publications/17/74.html> [20.08.2017].
- Cullen, P. (2004) Conflict and Cooperation within the Platform of European Social NGO's. In: Bandy, J., Smith, J. (eds.) *Coalitions across Borders: Transnational Protest and the Neoliberal Order*. Lanham: Rowman&Littlefield.
- Černoch, M. (2015a) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015.
- Černoch, M. (2015b) PEGIDA Geburtstag 19.10.2015 Dresden. Lutz Bachmann, Youtube. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=RBYJmhTs-xQ> [20.08.2017].
- ČTK. (2014) Demonstranti žádali přijetí syrských uprchlíků, přišli i odpůrci. *Česká tisková kancelář*, 18.12.2014.
- ČTK (2015a) Úsvit podpořil církevní novelu mířící podle autorů vůči islamismu. *Česká tisková kancelář*, 13.01.2015.
- ČTK (2016) MV nepovolilo Úsvitu změnu názvu na Úsvit s Blokem proti islámu. *Česká tisková kancelář*, 22.03.2016.

- Della Porta, D. (2014) *Mobilizing for democracy: comparing 1989 and 2011*. Oxford: Oxford University Press.
- Della Porta, D., Diani, M. (2006) *Social movements: an introduction*. Malden: Blackwell.
- Della Porta, D., Rucht, D. (1991) *Left-libertarian movements in context: a comparison of Italy and West Germany, 1965-1990*. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung.
- Diani, M., Bison, I. (2004) Organizations, Coalitions, and Movements. *Theory And Society*, 33(3/4), 281-309.
- Diani, M., McAdam, D. (2003) *Social movements and networks: relational approaches to collective action*. Oxford: Oxford University Press.
- Dizdarevič, S. M. (2016) Czech Republic. In Bayrakli, E., Hafez, F. (eds.) *European islamophobia report 2015*, 115-130. Ankara: SETA.
- Dostal, J. M. (2015) The Pegida Movement and German Political Culture: Is Right-Wing Populism Here to Stay? *Political Quarterly*, 86(4), 523-531.
- Drulák, P. (2008) Epistemologie, ontologie a operacionalizace. In P. Drulák (ed.), *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 14-28. Praha: Portál.
- Durchgezählt (2016) Statistik zu Pegida in Dresden. Durchgezählt. Online: <https://durchgezaehlt.org/pegida-dresden-statistik/> [20.08.2017].
- Festerling, T. (2015) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015
- Festerling, T. (2016a) Zaznamenaný projev na demonstraci Pegidy v Drážďanech. Drážďany 25.01.2016.
- Festerling, T. (2016b) Zaznamenaný projev na demonstraci Bloku proti islamizaci. Most, 28.09.2016.
- Finkbeiner, F. et al. (2016). PEGIDA: Aktuelle Forschungsergebnisse. Göttinger Institut für Demokratieforschung. Online: http://www.demokratie-goettingen.de/blog/pegida-2016-studie#_ftn1 [20.08.2017].
- Geiges, L., Marg, S., Walter, F. (2015) *Pegida: die schmutzige Seite der Zivilgesellschaft?*. Bielefeld: Transcript.
- Hampl, P. (2015) Redebeitrag aus Tschechien. Patriot für unsere Zukunft, Youtube, 04.10.2015. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=pMAA5WC-AU> [20.08.2017].
- Hampl, P. (2016a) Pevnost Evropa: Společně za svobodu proti islamizaci. PhDr. Petr Hampl, PhD. Online: <http://petrhampl.com/prazska-deklarace> [20.08.2017].
- Hampl, P. (2016b) Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze. Praha, 06.02.2016.
- Hendl, J. (2005) *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hrdina, M. (2016) Identity, Activism and Hatred: Hate Speech against Migrants on Facebook in the Czech Republic in 2015. *Naše Společnost*, 2016(1), 38-47.

- IVČRN (2015a) 100 000 fanoušků na facebooku, děkujeme! Přijďte říct NE islámu na demonstraci 16. 1. 2015. Islám v České republice nechceme, 08.01.2015. Online: <http://www.ivcrn.cz/ukazme-ze-islam-v-ceske-republice-nehceme/> [20.08.2017].
- IVČRN (2015b) Naše novela zákona o církvích projednávána ve vládě. Islám v ČR nechceme, 15.4.2015. Online: <http://www.ivcrn.cz/nase-novela-zakona-o-cirkvich-projednavana-ve-vlade/> [20.08.2017].
- IVČRN (2015c) Kvóty na imigranty – ve skutečnosti desetitisíce imigrantů do ČR ročně! Islám v ČR nechceme, 23.05.2015. Online: <http://www.ivcrn.cz/kvoty-na-imigranty-ve-skutecnosti-desetitisice-imigrantu-do-cr-rocne/> [20.08.2017].
- Juska, A., Edwards, B. (2004) Refusing the Trojan Pig: The U.S.-Poland Coalition against Corporate Pork Production. In: Bandy, J., Smith, J. (eds.) *Coalitions across Borders: Transnational Protest and the Neoliberal Order*. Lanham: Rowman&Littlefield.
- Justice.cz (2017a) Veřejný rejstřík a Sběrka listin: Výpis z obchodního rejstříku. Justice.cz. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, ©2012. Online: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=759962&typ=PLATNY> [20.08.2017].
- Justice.cz (2017b) Veřejný rejstřík a Sběrka listin: Výpis z obchodního rejstříku. Justice.cz. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky, ©2012. Online: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=810773&typ=PLATNY> [20.08.2017].
- Kaminská, J. P. (2016). Nelegální migrace za období od ledna do září 2016. Policie ČR, 19.10.2016. Online: <http://www.policie.cz/clanek/nelegalni-migrace-za-obdobi-od-ledna-do-zari-2016.aspx> [20.08.2017].
- Konvička, M. (2016) Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze. Praha, 06.02.2016.
- Konvička, M., Hampl, P. (2016) Horká novinka - vypovídáme smlouvu o spolupráci s Úsvitem Národní koalice: Prohlášení výkonného výboru Bloku proti islámu. Blok proti islámu, 25.04.2016. Online: <http://www.blokprotiislamu.cz/horka-novinka-vypovidame-smlouvu-o-spolupraci-s-uvitem-narodni-koalice> [25.04.2016].
- Konvička, M. (2016c) Zaznamenaný projev na demonstraci proti islamizaci v Praze. Praha, 01.05.2016.
- Korsch, F. (2016) »Natürliche Verbündete«?: Die Pegida-Debatte in der AfD zwischen Anziehung und Ablehnung. In A. Häusler (ed.), *Die Alternative für Deutschland: Programmatik, Entwicklung und politische Verortung*, 111-134. Wiesbaden: Springer VS.
- Landeshauptstadt Dresden (2014) Asyl in Dresden: Maßnahmeplan zur Schaffung zusätzlicher Unterbringungs kapazitäten 2015/16. Landeshauptstadt Dresden. Online: https://www.dresden.de/media/pdf/presseamt/pm_141024_massnahmeplan-asyl.pdf [20.08.2017].
- Landeshauptstadt Dresden (2015) Amtliches Endergebnis der Oberbürgermeisterwahl am 7. Juni 2015 (Erster Wahlgang). Landeshauptstadt Dresden. Online: <https://www.dresden.de/de/rathaus/politik/wahlen/ob-wahl/ergebnis.php> [20.08.2017].

- Lidinský, M. (2016) *Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze*. Praha, 06.02.2016.
- Marada, R. (2003) *Kultura protestu a politizace každodennosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Mareš, M. (2015) *Monotematická protiislámská uskupení v České republice*. In: Mareš, M. et al. *Ne islámu! Protiislámská politika v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Mareš, M. et al. (2015) *Ne islámu!: protiislámská politika v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- McVeigh, R. (2014) *What's New about the Tea Party Movement?* In N. Van Dyke, D. S. Meyer (eds.) *Understanding the Tea Party Movement*, 15-34. Burlington, VT: Ashgate Pub. Company.
- MDR (2017) *Wie zählt "Durchgezählt"?* *Mitteldeutsche Rundfunk*, 09.05.2017. Online: <http://www.mdr.de/sachsen/durchgezählt-methode100.html> [20.08.2017].
- Meyer, H., Storck, U. et al. (2015) *Social Europe Report. Understanding Pegida in Context*. London: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Ministerstvo vnitra ČR (2015) *Extremismus Souhrnná situační zpráva 1. čtvrtletí roku 2015*. Ministerstvo vnitra ČR. Online: <http://www.mvcr.cz/soubor/extremismus-souhrnna-situacni-zprava-za-1-ctvrtleti-roku-2015.aspx> [20.08.2017].
- Ministerstvo vnitra ČR (2016) *Zpráva o extremismu na území České republiky v roce 2015*. Ministerstvo vnitra ČR. Online: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-extremismu-na-uzemi-ceske-republiky-v-roce-2015.aspx> [20.08.2017].
- Ministerstvo vnitra ČR (2017) *Mezinárodní ochrana v České republice měsíční statistický přehled*. Ministerstvo vnitra ČR. Online: <http://www.mvcr.cz/soubor/cs-stat-prosinec-2016-2-pdf.aspx> [20.08.2017].
- Mrva, D. (2014) *Czech Defence League v kontextu antidžihadistického hnutí*. *Rexter*, 2014(2). Online: <http://www.rexter.cz/czech-defence-league-v-kontextu-antidzhadistickeho-hnuti/2014/12/08/> [20.08.2017].
- Navrátil, J. (2016) *Od ekonomické globalizace k „válce proti terorismu“: proměny českého levičového aktivismu na počátku 21. století*. Praha: SLON.
- Patzelt, W. J., Klose, J. (eds.) (2016) *Pegida. Warnsignale aus Dresden*. Dresden: Thelem.
- Pegida Česko (2014) *„A jedna velmi dobrá zpráva pro příznivce Pegidy]: A jedna velmi dobrá zpráva pro příznivce Pegidy“*. Pegida Česko, Facebook, 31.12.2014. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1570290503185883> [20.08.2017].
- Pegida Česko (2015a) *„Před nějakým časem jsme zahájili komunikaci se skupinou PEGIDA DRESDEN“*. Pegida Česko, Facebook, 16.01.2015. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1575271189354481> [20.08.2017].
- Pegida Česko (2015b) *„ZÁKLADNÍ STANOVISKA SDRUŽENÍ PEGIDA ČESKO“*. Pegida Česko, Facebook, 28.01.2015. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1578994438982156> [20.08.2017].

- Pegida Česko (2015c) „Protože se počet našich příznivců zvětšil, připomínáme naše základní stanoviska“. Pegida Česko, Facebook, 09.10.2015. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1663519347196331> [20.08.2017].
- Pegida Česko (2016a) „V rámci stále intenzivnější hrozby islamizace Evropy a České republiky se Zakládající členové Pegidy Česko rozhodli ustanovit spolek“. Pegida Česko, Facebook, 14.04.2016. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1718256568389275> [20.08.2017].
- Pegida Česko (2016b) „Myšlenka boje proti islamizaci země byla základním stavebním kamenem této stránky“. Pegida Česko, Facebook, 10.07.2016. Online: <https://www.facebook.com/BiC2016/posts/1747596002121998> [20.08.2017].
- Pegida (2014) Positionpapier der PEGIDA. Pegida. Online: <http://www.i-finger.de/pegida-positions-papier.pdf> [01.11.2015].
- Pegida (2015a) Dresdner Charta - Charta für den interreligiösen Frieden in Deutschland. Pegida. Online: <http://www.i-finger.de/de-charta.pdf> [01.11.2015].
- Pegida (2015b) Dresdner Thesen: Gemeinsam für Deutschland!. Pegida. Online: https://legida.eu/images/legida/Dresdner_Thesen_15_02.pdf [01.11.2015].
- Pfahl-Traughber, A. (2016) Pegida als neue Protestbewegung von „rechts“. In E. Jesse (ed.) *Jahrbuch Extremismus & Demokratie*, 154-171. Baden-Baden: Nomos.
- Pierce, R. (2008) *Research methods in politics: a practical guide*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pratt, D., Woodlock, R. (2016) Introduction: Understanding Islamophobia. In D. Pratt, R. Woodlock (eds.) *Fear of Muslims?: International Perspectives on Islamophobia*, 1-18. Cham: Springer.
- Rendlová, K. (2016) Vyhodnocení nelegální migrace za rok 2015. Policie ČR, 04.02. 2016. Online: <http://www.policie.cz/clanek/vyhodnoceni-nelegalni-migrace-za-rok-2015.aspx> [20.08.2017].
- Respondent BPI 1 (2016) Polostrukturované interview s členem Bloku proti islamizaci a bývalým členem BPI. Praha, 10.09.2016.
- Respondent BPI 2 (2016) Polostrukturované interview s členem Bloku proti islamizaci a bývalým členem BPI a aktivistou IvČRN. Praha, 15.09.2016.
- Respondent BPI 3 (2017) Strukturovaný rozhovor prostřednictvím e-mailové korespondence s bývalým členem BPI, bývalým členem Alternativy pro Česko a aktivistou IvČRN. 30.01.2017.
- Respondent Pegida 1 (2016) Polostrukturované interview s členem organizačního týmu Pegidy Dresden. Chemnitz, 30.09.2016.
- Respondent Pegida 2 (2016) Polostrukturované interview s členem organizačního týmu Pegidy Dresden. Chemnitz, 30.09.2016.
- Rosůlek P., et al. (2017) *Sondy do studia (o) islámu v období "migrační krize"*. Plzeň: Dokořán.
- Roth, B. (2010) "Organizing One's Own" as Good Politics: Second Wave Feminists and the Meaning of Coalition. In Van Dyke, N., McCammon, H. J. (eds.) *Strategic alliances: coalition building and social movements*, 99-118. Minneapolis: University of Minnesota Press.

- Snow, D. A. (2013) Social movements. In D. A. Snow, D. Della Porta, B. Klandermans, D. McAdam (eds.) *The Wiley-Blackwell encyclopedia of social and political movements, 1200-1205*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Staggenborg, S. (1986) Coalition work in the pro-choice movement: organizational and environmental opportunities and obstacles. *Social Problems*, 33(5), 374-390.
- Tarrow, S. (2005) *The New Transnational Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilly, C. (1978) *From mobilization to revolution*. Reading: Addison-Wesley.
- Tilly, C., Wood, L. J. (2013) *Social movements, 1768-2012*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Touraine, A. (1983) *Solidarity: the analysis of a social movement: Poland 1980-1981*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Týden (2014) Němci se bouří proti islamistům. Části Němců se to nelíbí. *Týden*, 13.11.2014. Online: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/nemci-se-bouri-proti-islamistum-casti-nemcu-se-to-nelibi_324151.html [20.08.2017].
- Úsvit (2015) Úsvit NK se spojil s Konvičkovým Blokem proti islámu. Úsvit – Národní koalice, 08.09.2015. Online: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/novinky/usvit-nk-se-spojil-s-konvicikovym-blokem-proti-islam/> [20.08.2017].
- Úsvit (2016a) Mezinárodní spolupráce proti islamizaci Evropy byla zahájena v Praze. Úsvit – Národní Koalice, 23.01.2016. Online: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/tiskove-zpravy/mezinarodni-spoluprace-proti-islamizaci-evropy-byla-zahajena-v-praze/> [20.08.2017].
- Úsvit (2016b) Pražská deklarace. Úsvit – Národní Koalice, 23.01.2016. Online: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/tiskove-zpravy/prazska-deklarace/> [20.08.2017].
- Úsvit (2016c) Projev Ing. Miroslava Lidinského na Hradčanském náměstí. Úsvit – Národní koalice, 06.02.2016. Online: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/novinky/projev-ing-miroslava-lidinskeho-na-hradcanskem-namesti-6-2/> [20.08.2017].
- Van Dyke, N. (2003). Crossing Movement Boundaries: Factors that Facilitate Coalition Protest by American College Students, 1930-1990. *Social Problems*, 50(2), 226-250.
- Van Dyke, N. (2013). Coalitions. In D. A. Snow, D. Della Porta, B. Klandermans, D. McAdam (eds.) *The Wiley-Blackwell encyclopedia of social and political movements*, 205-208. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Van Dyke, N., McCammon, H.J. /eds./ (2010) *Strategic alliances: coalition building and social movements*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Van Dyke, N., McCammon, H.J. (2010a) Introduction: Social movement coalition formation. In Van Dyke, N., McCammon, H. J. (eds.) *Strategic alliances: coalition building and social movements*, xi-xxvii. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Van Dyke, N., McCammon, H.J. (2010b) Applying Qualitative Comparative Analysis to Empirical Studies of Social Movement Coalition Formation. In Van Dyke, N., McCammon, H. J. (eds.) *Strategic alliances: coalition building and social movements*, 292-316. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Van Dyke, N., Meyer, D. S. (2014) *Understanding the Tea Party movement*. Burlington, VT: Ashgate Publishing Company.

Vejvodová, P. (2014) *Transnational Forms of Contemporary Neo-Nazi Activity in Europe from the Perspective of Czech Neo-Nazis*. Brno: Masarykova univerzita.

Virchow, F. (2016) PEGIDA: Understanding the Emergence and Essence of Nativist Protest in Dresden. *Journal Of Intercultural Studies*, 37(6), 541-555.

Vorländer, H. (2015). Was ist Pegida und warum? *Frankfurter Allgemeine*, 19.10.2015. Online: http://www.faz.net/aktuell/politik/die-gegenwart/protestbewegungen-was-ist-pegida-und-warum-13863310.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2 [20.08.2017].

Vorländer, H., Herold, M., Schäler, S. (2016) *Pegida: Entwicklung, Zusammensetzung und Deutung einer Empörungsbewegung*. Wiesbaden: Springer VS.

Walter, F. (2015) Studie zu Pegida. Göttinger Institut für Demokratieforschung, 19.01.2015. Online: <http://www.demokratie-goettingen.de/blog/studie-zu-pegida> [20.08.2017].

Rozhovory, projevy

Bachmann, L. (2015b) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015.

Bachmann, L. (2016a) Zaznamenaný projev na demonstraci Pegidy v Drážďanech. Drážďany 25.01.2016.

Černoch, M. (2015a) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015.

Černoch, M. (2015b) PEGIDA Geburtstag 19.10.2015 Dresden. Lutz Bachmann, Youtube. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=RBYJmhTs-xQ> [20.08.2017].

Festerling, T. (2015) Zaznamenaný projev na demonstraci BPI v Praze. Praha, 28.10.2015

Festerling, T. (2016a) Zaznamenaný projev na demonstraci Pegidy v Drážďanech. Drážďany 25.01.2016.

Festerling, T. (2016b) Zaznamenaný projev na demonstraci Bloku proti islamizaci. Most, 28.09.2016.

Hampl, P. (2015) Redebeitrag aus Tschechien. Patriot für unsere Zukunft, Youtube, 04.10.2015. Online: <https://www.youtube.com/watch?v=-pMAA5WC-AU> [20.08.2017].

Hampl, P. (2016b) Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze. Praha, 06.02.2016.

Konvička, M. (2016) Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze. Praha, 06.02.2016.

Konvička, M. (2016c) Zaznamenaný projev na demonstraci proti islamizaci v Praze. Praha, 01.05.2016.

Lidinský, M. (2016) Zaznamenaný projev na demonstraci Pevnosti Evropa v Praze. Praha, 06.02.2016.

Respondent BPI 1 (2016) Polostrukturované interview s členem Bloku proti islamizaci a bývalým členem BPI. Praha, 10.09.2016.

Respondent BPI 2 (2016) Polostrukturované interview s členem Bloku proti islamizaci a bývalým členem BPI a aktivistou IvČRN. Praha, 15.09.2016.

Respondent BPI 3 (2017) Strukturovaný rozhovor prostřednictvím e-mailové korespondence s bývalým členem BPI, bývalým členem Alternativy pro Česko a aktivistou IvČRN. 30.01.2017.

Respondent Pegida 1 (2016) Polostrukturované interview s členem organizačního týmu Pegidy Dresden. Chemnitz, 30.09.2016.

Respondent Pegida 2 (2016) Polostrukturované interview s členem organizačního týmu Pegidy Dresden. Chemnitz, 30.09.2016.

Úsvit (2016c) Projev Ing. Miroslava Lidinského na Hradčanském náměstí. Úsvit – Národní koalice, 06.02.2016. Online: <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/novinky/projev-ing-miroslava-lidinskeho-na-hradcanskem-namesti-6-2/> [20.08.2017].

Summary /

At the turn of 2014/2015, Europe faced the rise of a new anti-Islam movement. Ensuing from the success of the German Pegida movement, which emerged in autumn 2014 in the Saxonian metropolis Dresden, many European cities witnessed massive mobilizations against the so-called Islamization and immigration. In this respect, the Czech Republic formed no exception. Barely one month after the first Pegida rally, which was held on October 20th, 2014 in Dresden, the Czech media reported about the rising German anti-Islam movement. Back then, there were already active anti-Islam organizations in the Czech Republic, but their activities were mostly restricted to the virtual domain, and their impact and number of supporters were even minor. This changed after the turn of the year 2014/2015 when the anti-Islam movement in the Czech Republic had grown in an unprecedented scale. The rise of the anti-Islam movement in the Czech Republic was accompanied by coalition building between the formal and informal anti-Islam organizations as well as political parties advocating anti-Islam politics. Some of these organizations also managed to start more or less successful cooperations with likeminded organizations abroad, most importantly, with the German Pegida.

The article engages with the cooperation between the Czech anti-Islam movement and Pegida Dresden as a case of coalition building in social movements. The article is based on the results of research conducted by the author from October 2015 to November 2016 using combined methods of participant observation, semi-structured and structured interviews, and document analysis. The author of the text sets two goals: to describe the development of the relationship between particular Czech anti-Islam organizations and the group of the Pegida core activist and organizers of the rallies (further referred to as the “organizational team of Pegida”) and to identify possible factors which may have facilitated the respective coalition building. The previous studies on coalition building in social movements (e.g. Staggenborg,

1986; Van Dyke, 2003; Juska, Edwards, 2004; Van Dyke, McCammon (eds.), 2010; McVeigh, 2014) shows that there are several factors which can facilitate the cooperation between social movement organizations. According to McCammon and Van Dyke (2010a; 2010b), these factors include a common ideology, a change of the political context in the form of the presence of new political opportunities (i.e. democratization) or the emergence of new political/social threats. Cooperation is also more likely to emerge when the resources are plentiful or if social ties between organization members already existed beforehand. Therefore, the main research question is, whether some of these factors named may have had a facilitative role by establishing the transnational cooperation between the respective Czech anti-Islam organizations and Pegida Dresden.

Based on the research conducted by the author, the organizational team of Pegida Dresden was contacted at least two times by Czech anti-Islam activists. In the first case, Pegida Dresden was approached at the end of 2014 by the founders and administrators of the popular Facebook page „Pegida Česko“ („Pegida Czechia“). Ten months later, in October 2015, the members of the Pegida organizational team met with delegates of the Czech anti-Islam organization „Blok proti islámu“ (BPI, „Block Against Islam“) for the first time. Although the contact between Pegida Česko and the Pegida Dresden organizational team had tailed off after the first meeting, this wasn't the case with the BPI. In a short period of time, roughly from October 2015 to spring 2016, the Pegida Dresden organizational team and BPI developed a very close and intensive cooperation, which, besides other things, resulted in the foundation of the anti-Islam and antimigrant platform „Fortress Europe.“

Based on the analysis, the author explains the emergence and success of the cooperation between BPI and Pegida Dresden as a result of three factors: (1) The presence of a common threat/a common enemy. This threat was presented by the alleged Islamization of Europe. Besides Muslims and the Islam religion, the European Union and the German Chancellor Angela Merkel's government were identified as the common enemies, (2) similar ideology and lack of serious ideological disputes, noncolliding goals and demands and (3) the presence of the both-sided benefits of the cooperation. Both sides profited from mutual resource-sharing and exchange (know-how, social capital, personnel resources, possibly also material resources...).

According to the American sociologist Charles Tilly (1978), the presence of a threat is one of the basic incentives for political mobilization. Both in the case of Pegida Dresden and BPI, the European migration crisis and the security threats connected with the progress of the so-called „Islamic State“ have served as the immediate trigger for mobilization. The concern about the alleged Islamization of Europe, as a result of the European migration crisis, was the main reason, why the organizational team of Pegida Dresden and BPI decided to start a cooperation. The further success of the cooperation was supported by the fact, that there was no ideological conflict and that both organizations disposed with abundant resources and benefited from the sharing and exchange of them. Although Staggenborg (1986) describes exceptional examples of the cooperation of ideologically disunited social movement organizations, ideological disputes or struggle for resources may lead to the collapse of the coalition (Staggenborg, 1986: 375). The

benefits of resource sharing and exchange may be the main reason, Pegida Dresden developed a successful collaboration with a less experienced organization with a comparatively smaller mobilizing potential like BPI. Further, the case of the cooperation between Pegida Dresden and BPI also shows the importance of social ties for the successful continuance of the coalition. The previous personal contact between BPI and the member of the organizational team of Pegida Dresden, Tatjana Festerling, had a decisive impact on the further continuity of the collaboration after the BPI dissolved in May 2016.